

SKRIFTLIGE INDLÆG FRA DET ØKONOMISKE RÅDS MEDLEMMER

På de følgende sider er gengivet skriftlige indlæg fra medlemmer af Det Økonomiske Råd. Følgende medlemmer har ønsket at give skriftlige bidrag:

Finansministeriet
Erhvervs- og Vækstministeriet
KL - Kommunale Organisationer
Danmarks Nationalbank
Dansk Arbejdsgiverforening
Dansk Byggeri
Landsorganisationen i Danmark
Dansk Metal
3F - Fagligt Fælles Forbund
Akademikerne
DI
Håndværksrådet
Landbrug & Fødevarer
Dansk Erhverv
Forbrugerrådet TÆNK
Finansrådet
FTF
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Særlig sagkyndig Torben M. Andersen
Særlig sagkyndig Svend Hylleberg
Særlig sagkyndig Mette Ejrnæs
Skatteministeriet (særligt indbudt)

Finansministeriet

Kapitel I Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

DØR vurderer overordnet – på linje med Finansministeriet – at den økonomiske vækst vil tage til i løbet af 2016 og 2017. BNP-væksten er ret beskeden, men til gengæld er der solid fremgang på arbejdsmarkedet.

Trods den stærke fremgang på arbejdsmarkedet vurderer DØR, at der endnu ikke er tydelige tegn på kapacitetspres på arbejdsmarkedet generelt. Den vurdering deler Finansministeriet. Men ledigheden kan allerede næste år være tæt på det strukturelle niveau.

DØR vurderer, at der er udsigt til en endog meget høj økonomisk vækst i årene fra 2018 til 2020. Det skyldes primært, at DØR, trods en betydelig nedjustering af den strukturelle arbejdsstyrke, fortsat vurderer, at beskæftigelsen vil kunne nå et højere niveau, end Finansministeriet vurderer.

Finanspolitik og strukturel saldo

DØR vurderer, at de finanspolitiske målsætninger er overholdt, og at de offentlige finanser på langt sigt grundlæggende er sunde. Den planlagte finanspolitiske stramning vurderes at være passende afstemt med den forventede konjunkturudvikling.

DØR har eftersat sin metode til beregning af den strukturelle arbejdsstyrke og dermed også beregningen af den strukturelle saldo. Genberegningen af den strukturelle arbejdsstyrke inkl. nye data indebærer en nedjustering af den strukturelle saldo med 0,9 pct. af BNP til et underskud på 0,3 pct. af BNP i 2017. Det nye skøn ligger dermed relativt tæt på Finansministeriets vurdering af underskuddet på den strukturelle saldo på 0,4 pct. af BNP i 2017.

Finansministeriet har noteret sig DØR's nye skøn for den strukturelle saldo i 2017, og finder, at det er nyttigt for den offentlige debat om finanspolitikken, at der ikke længere er lige så betydelige og - for mange ikke-specialister svært gennemskuelige - forskelle mellem skønnene.

Selv om forskellen mellem DØR's og Finansministeriets vurdering af den strukturelle saldo er beskeden til næste år, så er der fortsat betydelige forskelle i 2020 og i 2025. Disse forskelle kan i høj grad forklares ved, at DØR anlægger en mere optimistisk vurdering af fremgangen i beskæftigelsen og det private forbrug frem mod 2020.

DØR gentager - i forbindelse med deres nedskrivning af den strukturelle saldo – et synspunkt om, at det er problematisk, at skønnet for den strukturelle saldo tillægges

så stor værdi i tilrettelæggelsen af finanspolitikken, givet den usikkerhed som beregningen er behæftet med.

Til det synspunkt har Finansministeriet følgende bemærkninger:

Den strukturelle saldo udtrykker den underliggende stilling på de offentlige finanser, dvs. rensat for konjunktur og stærkt svingende indtægtsposter. Det er almindelig anerkendt, at det netop er den underliggende stilling på de offentlige finanser, der bør være udgangspunktet for tilrettelæggelsen af finanspolitikken.

Erfaringerne med styringen af finanspolitikken efter den strukturelle saldo har overordnet været positive og bidraget til sunde offentlige finanser i Danmark.

Der knytter sig selvfølgelig usikkerhed til beregningen af den strukturelle saldo.

Usikkerheden håndteres i praksis ved, at der løbende kan foretages justeringer, hvis ny viden og nye informationer tilsiger det, og ved at finanspolitikken til enhver tid tilrettelægges efter det bedst mulige middelrette skøn.

Finansiering af en skattereform

I forbindelse med den varslede skattereform og 2025-plan for dansk økonomi, herunder udmåling af et nyt finanspolitisk råderum, anbefaler DØR, at politikerne bør være forsigtige med at vedtage skattelettelser, der ikke er finansieret ved specifikke tiltag. DØR begrundet blandt andet denne anbefaling med, at der skulle være betydelig usikkerhed om udviklingen i de offentlige finanser i de kommende år.

DØR's anbefaling kan godt forstås på den måde, at politikerne – i forbindelse med en skattereform – bør afstå fra helt eller delvist at udmønte det økonomiske råderum i en kommende 2025-plan til dette formål.

Efter Finansministeriets vurdering er en sådan anbefaling vidtgående. De mellemfristede økonomiske planer har en finanspolitisk planlægningshorisont på 8-10 år. Den økonomiske plan er den til enhver tid siddende regerings økonomiske plan, og regeringen vil være i sin gode ret til at udmønte sine finanspolitiske prioriteter indenfor den mellemfristede planlægningshorisont. Ved et regeringsskifte vil en ny regering altid kunne fremlægge en ny økonomisk plan med nye prioriteter i forhold til offentlige udgifter, skatter og afgifter mv.

Efter Finansministeriets opfattelse er det grundlæggende et politisk valg, hvorvidt et fremtidigt råderum skal udmøntes til stigende offentlige udgifter, skattelettelser eller en kombination af disse.

Der vil altid være usikkerhed knyttet til vurderingen af de offentlige finanser og dermed udmålingen af et givent finanspolitisk råderum. Usikkerheden udelukker efter Finansministeriets vurdering ikke, at regering og folketing fremlægger, hvordan man politisk ønsker at disponere over et givent finanspolitisk råderum. Som nævnt må usikkerhed i praksis håndteres ved at være parat til at foretage justeringer, hvis det er nødvendigt. Samtidig erindres det, at usikkerheden i vurderingen af den strukturelle saldo og det finanspolitiske råderum vender begge veje.

PSO

DØR anbefaler, at den nuværende PSO-afgift omlægges, og at udgifterne til vedvarende energi i stedet finansieres via en bredere skattebase – fx bundskatten, der er en mindre forvridende skat. Finansministeriet konstaterer, at DØR foreslår samme type omlægning af PSO-afgiften, som regeringen har peget på og indledt forhandlinger om.

Kapitel II Offentlige finanser

DØR vurderer som nævnt, at de finanspolitiske mål er opfyldt, *jf. ovenfor*.

DØR konstaterer ligeledes, at regnskaberne for både staten, kommunerne og regionerne i 2015 overholder udgiftslofterne, og DØR vurderer ligeledes, at budgetterne for 2016 overholder de gældende udgiftslofter på finansloven for 2016. Denne vurdering deler Finansministeriet naturligtvis.

I forlængelse af, at DØR's skøn for underskuddet på den strukturelle saldo i 2016 er større end budgetlovens underskudsgrænse, anbefaler DØR i rapporten, at fortolkningen af budgetlovens bestemmelse om, at der ikke kan gennemføres politiske tiltag *med væsentlige negative konsekvenser* for den strukturelle saldo efter finanslovsforslaget i august klargøres og at der offentliggøres dokumentation for vurderingen af finanspolitiske tiltag på Finansministeriets hjemmeside.

Som nævnt i Finansministeriets skriftlige indlæg til DØR's efterårsrapport 2015 vurderer Finansministeriet løbende lovforslag og aktstykker mv. Det sker bl.a. for at sikre, at den økonomiske politik tilrettelægges i overensstemmelse med budgetloven og de finanspolitiske mål.

Principperne for vurdering af virkninger på offentlige finanser af økonomisk-politiske tiltag er beskrevet på Finansministeriets hjemmeside. Finansministeriet offentliggør løbende skøn for de offentlige finanser i Økonomisk Redegørelse mv.

Der er således Finansministeriets vurdering, at der er transparens om Finansministeriets regneprincipper og skøn.

Flygtninge og offentlige finanser

DØR rapporten indeholder et afsnit om udgifterne i forbindelse med det stigende antal flygtninge og familiesammenførte. Finansministeriet har tilsvarende offentliggjort beregninger af de udgifter, der er knyttet til det højere antal flygtninge og familiesammenførte, der var forudsat i finansloven for 2016.

Det udgiftspres, som flere flygtninge og familiesammenførte kan medføre, vil skulle håndteres indenfor rammerne af udgiftslofterne og et uændret økonomisk råderum. I forhold til, om dette vil betyde serviceforringelser, bemærker Finansministeriet følgende.

For det første er det såkaldte demografiske træk en rent mekanisk beregning. Blandt andet tager den ikke højde for, at det ikke nødvendigvis er alle de offentlige udgifter, der behøver stige som følge af flere borgere.

Desuden tager beregningen heller ikke højde for, at produktiviteten i den offentlige sektor vil kunne stige – og dermed vil den offentlige service kunne forbedres uden at der tilføres flere ressourcer.

Kapitel III Dansk vækst siden krisen

DØR tager et vigtigt tema op i særanalysen af den svage vækst i dansk økonomi siden 2009. Befolkningens aldersfordeling kan ifølge DØR være noget af forklaringen på den svage vækst, da der er sket en relativt stor stigning i andelen af 20-29-årige og et relativt stort fald i andelen af 30-34-årige. Det har betydning for væksten, da en del unge er under uddannelse og derfor har lavere arbejdsmarkedsdeltagelse.

Finansministeriet bemærker, at der kan ligge yderligere strukturelle forhold bag den svage vækst. Rammevilkår for virksomhederne og incitamenter til at arbejde kan oplagt påvirke væksten. Derfor kan styrket konkurrence, enklere eller bedre regulering, ikke-forvriddende erhvervsbeskatning, lettelser af byrder og større gevinst ved beskæftigelse være en del af svaret på hvordan vækstpotentialet kan løftes.

Finansministeriet er desuden enig i, at andre mål for vækst og velstand giver et mere nuanceret billede af udviklingen i dansk økonomi i forhold til andre lande, fx velstand opgjort som købekraftskorrigeret BNI pr. indbygger. I forhold til DØR's analyse kan det tilføjes, at den aftagende produktion i Nordsøen også har trukket ned i den samlede vækst i den periode, som DØR ser nærmere på.

Kapitel IV Ejerboligbeskatning: Principper og erfaringer

DØR anser det for vigtigt med nye og retvisende ejendomsvurderinger, og at ejendomsbeskatning er en effektiv måde at opkræve skatter på. Det ligger på linje med,

at der i Skatteministeriet arbejdes på at udvikle nye og mere retvisende vurderinger, der skal bidrage til at sikre tilliden til ejendomsvurderingerne.

DØR foreslår, at ejendomsværdibeskatningen eventuelt erstattes af en skat på bolig-anvendelse og en skat på den kapitalgevinst, der kan opstå ved salg. Det forslag er Finansministeriet meget skeptisk overfor.

Det skyldes bl.a., at forslaget vil kunne føre til dobbeltbeskatning af nuværende boligejere, der i et vist omfang allerede er beskattet af anvendelsen og af gevinsten. Kapitalafkastbeskatning kan derfor kun indføres med virkning fremadrettet. Samtidig vil forslaget indebære en tidsmæssig udskydelse af skatteprovenu og hermed en længere årrække med en svækket offentlig saldo.

Erhvervs- og Vækstministeriet

Erhvervs- og Vækstministeriet kvitterer for en omfattende forårsrapport fra formandskabet om de kort- og langsigtede udfordringer for dansk økonomi.

Formandskabet vurderer, at det moderate opsving, som har præget dansk økonomi de seneste år, vil fortsætte og forstærkes i prognoseperioden. Erhvervs- og Vækstministeriet deler formandskabets overordnede syn på dansk økonomi.

I lyset af drøftelsen på rådsmødet i efteråret har formandskabet fulgt opfordringen om at revurdere kapacitetssituationen i dansk økonomi og i forårsrapporten grundigt redegjort for sit ændrede skøn for den strukturelle offentlige saldo.

Formandskabet anbefaler, at PSO-afgiften omlægges. Erhvervs- og Vækstministeriet deler vurderingen af, at det vil være hensigtsmæssigt med en omlægning af PSO-afgiften til finansloven og en mindre forvridende finansiering.

Erhvervs- og Vækstministeriet noterer, at formandskabet ser positivt på, at Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har igangsat en analyse af konkurrencesituationen på realkreditmarkedet. Herudover har erhvervs- og vækstministeren nedsat et ekspertudvalg, der skal se på mulighederne for at styrke gennemsigtigheden og mobiliteten på realkreditmarkedet og komme med anbefalinger til justeringer af reglerne for realkreditten.

Kapitel III - Dansk vækst siden krisen

Formandskabet tager et vigtigt tema op i en omfattende analyse af dansk vækst. Ved brug af en ny syntetisk kontrolmetode identificeres blandt andet, at den årlige BNP-vækst ville have været 0,4 pct.-point højere i perioden 2009-2014, hvis aldersfor-

delingen i Danmark havde udviklet sig som i gennemsnittet af en række andre lande. Det er en interessant analyse, der kaster nyt lys over Danmarks relativt lave vækst, som ikke primært kan tilskrives konjunktur.

Herudover understreger formandskabet, at velstanden ikke kun afhænger af BNP, men også andre forhold som udviklingen i bytteforholdet og formueindkomsten fra udlandet. Formandskabet finder, at det bytteforholdskorrigerede BNP i perioden 2009-2014 er vokset med 0,2 pct.-point mere end BNP i sig selv. Kun få andre lande har oplevet den samme positive udvikling i bytteforholdet, omend bytteforholdsgvinsterne ikke nødvendigvis fortsætter i fremtiden

Samlet set stiller inddragelsen af befolkningens aldersfordeling, bytteforhold og større indkomster fra udlandet (som følge af den øgede danske nettoformue) udviklingen i dansk velstand i et bedre lys.

Erhvervs- og Vækstministeriet er enig i, at BNP ikke kan stå alene og bytteforholdet og nettoformuen er også emner, som blev behandlet i regeringens *Redegørelse om Vækst og konkurrenceevne* fra februar 2016. Det ændre dog ikke ved, at udviklingen i BNP er central, når der ses på Danmarks evne til at skabe langsigtet velstandsudvikling. Det er forsat en strukturel hovedudfordring i dansk økonomi, at produktivitet udvikler sig svagt.

Erhvervs- og Vækstministeriet så meget gerne, at formandskabet havde kommet med konkrete anbefalinger om, hvordan vi løfter produktivitetsvæksten. Herunder ser nærmere på vækstpotentialer i den digitale omstilling. Formandskabet "nøjes" med at henvise til Produktivitetskommissionens rapport fra 2014 og påpeger, at en svag dansk investeringsudvikling har været nævnt som en mulig forklaring på den svage danske BNP-vækst.

Produktiviteten afhænger af mange faktorer. Regeringen har netop offentliggjort *Redegørelse om Danmarks Digitale Vækst 2016*, der blandt andet viser, at ikke-IT-intensive virksomheder bidrager negativt til produktiviteten i Danmark. I de kommende år vil digitalisering i erhvervslivet være et af de områder, hvor det kan forventes, at der kan komme væsentlige bidrag til produktiviteten, hvis danske virksomheder griber mulighederne. Nye digitale forretningsmodeller vil også udfordre kendte organisationsformer.

Danmark har relativt få vækstvirksomheder, der vokser sig store, selvom Danmark har mange iværksættere. Det er derfor vigtigt at have fokus på, at regler mv. ikke står i vejen for helt nye teknologier, iværksætteri og nye forretningsmodeller.

Kapitel IV - Ejerboligbeskatning

Formandskabet anbefaler en ophævelse af skattestoppets nominalprincip, så ejendomsværdiskatten igen følger boligernes værdi, samtidig med at den almindelige ejendomsværdiskattesats gradvist hæves til 1,2 pct. Erhvervs- og Vækstministeriet bemærker i den forbindelse, at det også bør indgå, at skattestoppets nominalprincip bidrager til at give boligejerne tryghed og at der er en bred politisk aftale om at ejendomsværdiskatten ligger fast frem til 2020.

Som alternativ til højere ejendomsværdiskat henviser formandskabet til beskatning af kapitalgevinster på ejerboliger. Det har formandskabet anbefalet flere gange tidligere blandt andet med henvisning til Sverige. Hovedargumentet imod en ren model for beskatning af kapitalgevinster på ejerboliger er, at mobiliteten på boligmarkedet og arbejdsmarkedet umiddelbart hæmmes (de såkaldte indlåsnings effekter). Det skyldes blandt andet, at en boligejer, der har opnået en kapitalgevinst, kan udskyde betalingen af kapitalgevinstskatten ved at blive boende frem for fx flytte til et andet område i landet med bedre jobmuligheder.

Endelig mener formandskabet, at andelsboliger bør betale ejendomsværdiskat (skat af afkastet af andelsboligens værdi) på linje med ejerboliger, fordi de i dag bliver begunstiget af skattesystemet. Erhvervs- og Vækstministeriet noterer sig at formandskabet anbefaler, at det nyligt nedsatte udvalg, der skal forberede en modernisering af ejerlejlighedsloven, også overvejer perspektiverne i en ændret beskatning af andelsboliger.

KL - Kommunale Organisationer

Vismændene har med halvårsrapporten tydeliggjort, at regeringens hidtidige forudsætning om, at merudgifter til flygtninge i 2017 og fremefter skal bæres inden for uændrede rammer, vil føre til et lavere serviceniveau for øvrige borgere. Denne reduktion af serviceniveauet kommer oveni den reduktion af serviceniveauet, som regeringen har lagt op til med omprioriteringsbidraget. Vismændene anviser tre forskellige veje til at håndtere merudgifterne til flygtninge, og de angiver korrekt, at det ene og alene er et politisk valg, hvilken vej man går.

Vismændene skønner, at der i 2017 er plads til en realvækst i de offentlige investeringer på 1,1 pct. Med halvårsrapporten er det således tydeliggjort, at der indenfor udgiftspolitikken er plads til at holde investeringsniveauet i den kommunale og regionale sektor. En fastholdelse af investeringsniveauet i den kommunale og regionale sektor er blandt andet centralt for at undgå, at man bevæger sig ind en situation, hvor der underinvesteres i kapitalapparatet i den borgernære service. En sådan situation vil for det første medføre et yderligere investeringsefterslæb i kommuner og

regioner, som vil blive væsentligt dyrere at rette op på senere. For det andet vil det begrænse kommuner og regioners muligheder for at gennemføre nogle af de investeringer, som er en forudsætning for løbende effektiviseringer.

Det vil være meget relevant at få den faglige diskussion om den strukturelle saldo værdi som styringsmål i forhold til tilrettelæggelsen af det enkelte års finanspolitik, som vismændene lægger op til. Vismændene peger bl.a. helt korrekt på, at opgørelsen af den strukturelle saldo er forbundet med væsentlig usikkerhed, dels at der er uklarheder om opgørelsen af den strukturelle saldo.

Danmarks Nationalbank

Nationalbanken er på de fleste strækninger enig i Formandskabets vurdering af konjunktursituationen, kapacitetsgrænsen og kravene til finanspolitikken. Nationalbanken udarbejder ikke lange fremskrivninger, men formandskabets forventninger til potentialet for vækst på 10 års sigt ser lidt høje ud.

I vurderinger af både konjunktursituation og udviklingen i velstand kan ensidig fokusering på vækst i realt BNP være misvisende. Formandskabet finder i en interessant analyse, på linje med hvad Nationalbanken har gjort, at tages der hensyn til udviklingen i demografi, bytteforhold og formueindkomst fra udlandet, har velstandsudviklingen herhjemme siden 2008 udviklet sig på linje med vore nabolande. Det er uanset stigningen i velstand og den stedfundne udvikling i produktiviteten velbegrunder at overveje hvilke strukturelle tiltag, der kan styrke produktivitetsudviklingen.

Formandsskabet slår også korrekt fast, at fastkurspolitikken ikke kan være et forklaringsbidrag til lav dansk vækst efter finanskrisen. Der er rigtigt, at der i efteråret 2008 og 2009 var et kortvarigt nedadgående valutapres og at der efterfølgende har været et opadgående pres – som følge af fastkurspolitikken førte ingen af delene naturligvis til ændringer i kronens kurs overfor euroen. Der må imidlertid advares bredere om at gøre partielle forestillinger om, hvor valutakursen og den økonomiske situation ville have været i konkrete situationer i fravær af fastkurspolitikken. Den har konsekvenser for tilgangen i den øvrige økonomiske politik og for den grundlæggende stabilitet og troværdighed. Fastkurspolitik er jo ikke noget, der bare kan vælges til og fra (fx kan man ikke ”opnå” en lavere kurs i nogle kvartaler uden også at få højere kurs i nogle andre). Fastkurspolitikken har langt bredere konsekvenser for bl.a. løndannelse, rentedannelse, finansiell stabilitet, handelsmønstre og tryk om finansielle dispositioner.

Formandskabet har udarbejdet en god analyse af boligbeskatningen. Nationalbanken deler vurderingerne, og der kan kun opfordres til at læse kapitlet.

Der fokuseres overvejende på økonomisk efficiens og fordelingskonsekvenser i analysen. Det er da også svært at forstå, at der skattepolitisk kan leves med et system, der i praksis beskatter samme boligværdi meget forskelligt på tværs af boliger og regioner. Det havde imidlertid været godt med en mere fremtrædende plads til de stabiliseringsmæssige problemer med en sådan beskatningsmetodik. De er på det korte og mellemlange sigt en central årsag til igen at bringe sammenhæng mellem skat og boligernes værdi. En diskussion af skattens højde bør ikke skærme for hurtigt at få genskabt forbindelsen mellem boligskat og boligpris for derved at gøre beskatningen modcyklisk og dermed styrke de automatiske stabilisatorer.

Formandskabet burde være gået hårdere til tanken om kapitalgevinstbeskatning på boliger. Hvis en sådan skat er af betydning, kan den ikke undgå at føre til store indlåsnings effekter, med mindre der opkræves (en meget svingende) skat løbende af de urealiserede gevinster. For den enkelte gælder det ved en realisationsbeskatning om at holde på boligen så længe som muligt, ikke mindst i håb om at beskatningen er afskaffet igen inden boligen sælges. En sådan efterfølgende afskaffelse er sandsynlig, netop pga. markedskonsekvenserne af indlåsnings effekter - et lavere boligudbud skaber mangelsituationer, og manglende omsætning skaber forvriddinger.

Med mindre de urealiserede gevinster beskattes løbende, vil der endvidere blive tale om akkumulering af stadigt større udskudte skatter – skatteindtægter, der som nævnt kan vise sig at være vanskelige at indkassere på længere sigt. Der ville være store udfordringer med at holde administrativt styr på priser for køb og salg, forbedringer, reparation og vedligeholdelse, over hvad der i praksis ofte vil strække sig over halve århundreder. Endvidere ville det konkrete tidspunkt for ikrafttrædelse have store fordelingsmæssige konsekvenser på tværs af boliger og regioner – det ville virke lempeligt, der hvor priserne allerede er steget meget, og stramt, der hvor de endnu ikke er.

Dansk Arbejdsgiverforening

Konjunkturvurdering, offentlige finanser og Danmarks vækst efter krisen

Ifølge Formandskabet er der udsigt til en kraftig fremgang i beskæftigelsen frem mod 2025, som efterhånden også bliver fulgt op af højere vækst i BNP. Det er dog kun muligt, hvis der er den nødvendige ledige kapacitet i økonomien.

Formandskabets nye vurdering af arbejdsstyrkegabet giver et langt mere realistisk billede af det aktuelle kapacitetspres og de udfordringer, flere og flere virksomheder

har med at skaffe kvalificeret arbejdskraft. Det er en problemstilling, som Dansk Arbejdsgiverforening (DA) tidligere har efterspurgt, at Formandskabet forholdt sig til.

Formandskabets analyser viser, at det har betydelige konsekvenser for dansk økonomi, hvis kapacitetspresset viser sig at være større, end vurderet i prognosen. Derfor stiller DA sig uforstående overfor, at Formandskabet ikke kommer med konkrete løsningsforslag i rapporten. Erfaringerne fra midten af 00'erne viser, hvor hurtigt mangel på arbejdskraft kan føre til en kraftig overophedning af økonomien. Det er afgørende for dansk økonomi, at politikerne tager de nødvendige skridt for at undgå en gentagelse.

En mulig vej til at undgå et alt for presset dansk arbejdsmarked er ved at øge tilgangen af udenlandsk arbejdskraft. DA kunne godt ønske, at Formandskabet havde set på, hvad udenlandsk arbejdskraft betyder for dansk økonomi. I øvrigt en mulig vej som et politisk flertal er ved at gøre vanskeligere. Dermed bidrager Folketinget desværre til at øge risikoen for det scenarium med kapacitetspres på arbejdsmarkedet, der skitseres i rapporten.

Udenlandsk arbejdskraft er samtidig en økonomisk gevinst for Danmark. De borgere, der kommer hertil fra 3. lande for at arbejde, bidrager positivt til velfærdssamfundet.

For de borgere, der kommer hertil som flygtninge, er historien en anden. Det er en enorm udfordring, vi som samfund står overfor, med at få integreret de mange flygtninge.

I den forbindelse er DA tilfredse med, at Formandskabet er positive overfor IGU-ordningen. Der er også andre vigtige elementer og ordninger i trepartsaftalen. Det er helt afgørende, at kommunerne påtager sig deres ansvar for at integrere flygtningene, ved at bruge alle de muligheder, der eksisterer (ordinær ansættelse, virksomhedspraktik, løntilskud, IGU m.v.). Bidraget fra trepart øger forhåbentligt flygtningenes erhvervsdeltagelse, men udgangspunktet er desværre meget ringe.

Trepartsaftalen betyder også, at flygtninge nu som hovedregel skal vurderes som jobparate. Det mener DA i øvrigt også burde være tilfældet for andre grupper af offentligt forsørgede, som f.eks. kontanthjælpsmodtagere. Alle ledige bør stå til rådighed for arbejdsmarkedet, og det skal sikres gennem effektive rådighedsregler.

Det er helt nødvendigt, at vi fremadrettet får færre offentligt forsørgede. Både fordi det danske samfund er afhængig af arbejdskraften og fordi, der bliver et stort pres på de offentlige finanser i de kommende årtier.

Med de fremadrettede forskydninger i aldersfordelingen og den stigende levealder skal der gennemføres reformer, som øger arbejdsudbuddet. Formandskabets analyser viser netop, at aldersfordelingen har stor betydning for væksten i økonomien.

Og reformer virker. Som Formandskabet også viser, har reformerne – ikke mindst tilbagetrækningsreformen – øget arbejdsstyrken. De ældre medarbejdere er ikke ledige. De bliver på arbejdsmarkedet. Og det er erfarne, dygtige medarbejdere, som virksomhederne har brug for. Uden de gennemførte reformer ville der være et langt større kapacitetspres på arbejdsmarkedet.

Der skal gennemføres flere reformer, som virker ligesom blandt andet tilbagetrækningsreformen. Konkret anbefaler DA en senere tilbagetrækningsalder og en fortsat lavere regulering af overførselsindkomsterne efter 2023.

Reformer er også en central del af løsningen på vækstudfordringen. Det skal kunne betale sig at arbejde. Reformen skal øge erhvervsdeltagelsen og den samlede arbejdsindsats.

Selvfølger skal samfundet også investere i uddannelse. Men det skal være kloge investeringer. Uanset hvilken type uddannelse, vi taler om, skal der være langt mere fokus på de efterfølgende jobmuligheder, end der er i dag.

En højere vækst på længere sigt kræver et konkurrencedygtigt erhvervsliv i Danmark med velkvalificerede medarbejdere. Danmark bliver ikke et velhavende samfund uden produktion og beskæftigelse herhjemme. Netop af den grund står DA uforstående over for Formandskabets konklusion om, at BNP-væksten ikke bør tillægges for stor betydning. BNP er netop det centrale mål for, hvor dygtige vi er til at løfte vores velstand gennem produktion og jobskabelse inden for landets grænser.

Det er da også DA's forventning, at det er BNP, der bliver det centrale vækstmål i regeringens kommende 2025-plan. DA ser i øvrigt frem til, at der nu kommer en 2025-plan, som også rækker længere end 2025. Det skal skabe grobund for reformdagsordenen. For der er et kritisk behov for reformer på arbejdsmarkedet. Uden nye reformer vil der stort set være den samme andel af 18-59-årige i arbejdsstyrken i 2030, som der er i dag. Det får vi ikke øget vækst af.

Dansk Byggeri

Kapitel I: Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Dansk Byggeri finder formandskabets skøn for BNP-væksten på 2,0% i 2017 og 2,3% i 2018 lidt vel optimistisk. Dansk økonomi har lagt finanskrisen bag sig, men befinder sig stadig i en lavvækstpræget gråzone forud for et selv bærende opsving.

Derfor er det beklageligt, at de offentlige investeringer ventes at falde 3,8% i 2016. Mere generelt frygter vi, at de samfundsnyttige offentlige investeringer i bl.a. infrastruktur frem mod 2020 bliver taber i den politiske kappestrid mod ”bløde” velfærdsområder som ældre, sundhed og flygtninge.

Der er langt fra nogen garanti for, at de private investeringer vil rejse sig som en Fugl Fønix. Ganske vist er erhvervslivet som gennemsnitsbetragtning velkonsolideret, men hvad hvis man hellere vil investere i udlandet eller udbetale udbytter til aktionærerne? Vi har da også med lige dele interesse og bekymring noteret os, at DØR på godt et halvt år har skruet kraftigt ned for skønnet for erhvervsinvesteringerne fra +7,5% i 2016 og +10,1% i 2017 til +2,8% i 2016 og +4,7% i 2017.

Dansk Byggeri anbefaler en langsigtet offentlig investeringsplan, hvor man prioriterer de projekter med højest samfundsøkonomisk forrentning først. Hvis ikke der er vilje og evne til at løfte opgaven med at gennemføre de mest rentable investeringer i offentligt regi, er det oplagt at inddrage privat medfinansiering, fx via OPP.

Vi har noteret, at formandskabet forventer moderat fremgang i de reale boliginvesteringer på +0,6% i 2016, stigende til +3,1% i 2017. Det ligger fint på linje med Dansk Byggeris skøn på +1,2 i 2016 og +4,4% i 2017. Vi forventer en fremgang i det påbegyndte boligbyggeri fra 14.500 i 2015 til 16.000 i 2017.

Retningen for bygge- og anlægsaktiviteten er positiv. Der er især pil opad for boligbyggeri og renoveringer, mens erhvervsbyggeri fortsat er lavt. I den forbindelse er det værd at nævne, at det reale BVT i bygge og anlæg i 2015 nåede op på samme niveau som i 2005, men med 21.000 færre beskæftigede. Så selvom der iflg. Produktivitetskommissionen ikke findes brugbar statistik for produktivitetsudviklingen i byggeriet, er der visse indicier på en positiv tendens på det område, især siden 2010.

Vi er enige med formandskabet i, at flaskehalse på arbejdsmarkedet er rykket nærmere, jf. indsnævringen af outputgabets siden seneste DØR-rapport. Det gælder også i byggeriet, hvor vi i løbet af 1-2 år risikerer at se en mere udbredt mangel på faglært arbejdskraft. Derfor er der behov for at uddanne flere faglærte, at fortsætte

reformsporet, som øger arbejdsudbuddet, at stimulere den faglige og geografiske mobilitet samt at fastholde muligheden for at rekruttere udenlandsk arbejdskraft.

Trods det ret deprimerende vækstbillede anser Dansk Byggeri den svagt kontraktive dosering af finanspolitikken ganske fornuftig, set i lyset af de gode tendenser på arbejdsmarkedet og boligmarkedet. Vi advarer dog mod at stramme yderligere end allerede planlagt, fx ved finanslov 2017. Den indenlandske efterspørgsel er ikke imponerende, og der er større risici for at kvæle et spirende opsving, end det modsatte.

Kapitel II: Offentlige finanser og flygtninge

Dansk Byggeri er enige med formandsskabet i, at det p.t. ikke er den offentlige saldo, der udgør den bindende begrænsning på dansk økonomi, hverken konjunkturelt eller strukturelt. I vores optik er det derimod lavvæksten, produktiviteten, investeringerne og de alt for mange i den arbejdsdygtige alder, som er på offentlig forsørgelse.

Selvom Dansk Byggeri bakker op om budgetloven - især fordi den tilsyneladende opfylder sit disciplinerende formål overfor kommunerne - så er det sundt med nogle års mellemrum at evaluere, hvordan den virker i praksis. Hvordan påvirker den fx kommunernes fordeling af de offentlige udgifter mellem forbrug og investeringer?

Formandsskabet bekræfter, at der vil være betydelige offentlige udgifter forbundet med stigningen i antallet af flygtninge og asylansøgere i Danmark. Både på kort og langt sigt. Det er derfor afgørende, at flygtninge integreres og hurtigt bliver en aktiv del af arbejdsmarkedet. Flygtninge bør ikke klientgøres. Vejen til arbejdsmarkedet skal være kort og effektiv, så beskæftigelsesfrekvensen kommer langt tættere på den tilsvarende frekvens for personer med dansk oprindelse. I det lys er Trepartsaftalen på integrationsområdet et godt første skridt, men der vil formentligt være behov for at bevæge sig yderligere ud af reformsporet på dette område i de kommende år.

Kapitel III: Dansk vækst siden krisen

Selvfølger det positivt, at Danmarks velstand forbedres ved at inddrage bytteforholdet, indkomst fra udlandet og nogle fugle på taget i forbindelse med aldersfordelingen. Men nok så mange ”syntetiske lande” kan ikke rokke ved, at vi har været en ø af lavvækst i et hav af nabolande, der alle er kommet hurtigere gennem krisen end vi.

Vi havde gerne set, at formandsskabet havde været tydeligere i budskabsformidlingen i dette kapitel, så fokus mere havde været på de ca. 60% af det danske vækstefterløb, som ikke kan forklares end på de ca. 40%, som kan forklares af modellen.

Som illustrativt eksempel, vil Danmarks akkumulerede vækstefterslæb 2008-2016 til Sverige ifølge Dansk Byggeris beregning blive indsnævret fra 245 til 173 mia. kr., hvis der benyttes BNI i stedet for BNP, men det er skam også alvorligt nok.

Kapitel IV: Ejerboligbeskatning

Dansk Byggeri anerkender, at der er en samfundsøkonomisk effektivitetsgevinst ved en provenuneutral skatteomlægning fra skat på arbejde til boligskat, og at en sådan øvelse derfor kan være fornuftig i forbindelse med efterårets skatteforhandlinger.

Men man er nødt til at holde sig den rigtige rækkefølge for øje. Den vigtigste opgave er at få genskabt tilliden til ejendomsvurderingerne. Man kan aldrig få et 100% korrekt vurderingssystem, men en forudsætning for kommende ændringer i boligs-katten er, at vurderingerne - herunder BBR-registret - bliver bedre end i dag og at de bliver omgærdet af retssikkerhedsmæssige principper som en reel og hurtig klageadgang samt et forsigtighedsprincip til gunst for skatteborgeren og ugunst for SKAT.

Dansk Byggeri er enige i, at det er samfundsøkonomisk uhensigtsmæssigt, at ejendomsværdiskatten er låst fast i kroner og øre, og ikke i procent. Vi finder dog formandskabets forslag om en "neutral" ejendomsværdiskat på 1,2% for ret vidtgående og politisk urealistisk. Fra 2020 og frem bør man erstatte nominalprincippet med en fastfrysning i procent på det lavere (udhulede) niveau omkring 0,6% af ejendomsværdien, som skatten reelt befinder sig på nu. Det vil som positiv sideeffekt skabe en forenkling, idet man i et sådant regime ikke længere behøver at give nedslag fra 1,0 til 0,8% for hhv. boliger, der ikke har været handlet siden 1998 og pensionister.

Det er et interessant afsnit om skat på kapitalgevinster ved boligsalg. Vi er enige i, at hvis man skal indføre en sådan, skal det være efter "exitmodellen". Når vi alligevel ikke anbefaler avancebeskatning - hverken som alternativ eller supplement til grundskyld og ejendomsværdiskat - skyldes det 1) selv en udtrædelsesskat har uheldige indlåsnings effekter, 2) en løbende årlig ejendomsskat opgjort i procent er overlegen mht. samfundsøkonomisk stabilitet, 3) alene overgangsproblemerne mellem de to regimer virker uoverstigelige og endelig har der 4) i de senere år ikke været stort held med at introducere nye skatter, jf. multimedieskat, fedtafgift, brændeafgift osv. Så trods alt hellere bevare de to velkendte, mangeårige ejendomsskattehåndtag.

Vi har med interesse noteret os - og er enige i - formandskabets anbefaling af at genindføre fradraget for grundforbedringer, der var gældende før 2012.

Sluttelig er Dansk Byggeri enige i, at tinglysningsafgiften bør reduceres fra penge-maskine til brugerbetaling, så afgiften reelt afspejler omkostningerne.

Landsorganisationen i Danmark

Konjunkturvurdering

Formandskabets konjunkturudsigter er i store træk på linje med LO's vurdering. LO deler dog ikke Vismændenes vurdering af udviklingen i den offentlige del af økonomien. Som det ser ud lige nu, vurderer LO, at der er lagt op til nulvækst i den offentlige service de kommende år og en opbremsning i de offentlige investeringer.

LO venter ligesom Vismændene en markant fremgang i beskæftigelsen de kommende år, om end LO's skøn for beskæftigelsen de kommende år er lidt lavere end Vismændenes. Det skyldes både en lidt lavere forventning til fremgang i den private beskæftigelse samt en forventning om fortsat faldende offentlig beskæftigelse som følge af et svagt offentligt forbrug. LO vurderer desuden, at over $\frac{3}{4}$ af beskæftigelsesfremgangen de kommende år kommer fra en øget arbejdsstyrke.

LO er enig med Vismændene i, at der fortsat er ledige ressourcer i dansk økonomi – også i 2018 trods forventning om pæn fremgang i økonomien og stigende beskæftigelse de kommende år.

På samme måde er det også LO's opfattelse, at der er plads til en pæn jobfremgang, uden at der bliver generelt mangel på arbejdskraft de næste år. Alligevel er der imidlertid på flere områder tiltagende og ganske bredt funderede problemer med at skaffe arbejdskraft med specifikke kvalifikationer. Det gælder blandt andet flere typer af faglært arbejdskraft. Således bør der investeres i opkvalificering og uddannelse, så det sikres, at arbejdsstyrken har de kvalifikationer, som virksomhederne efterspørger.

Aktuel økonomisk politik

Vismændene støtter op om regeringens finanspolitik, der er ensbetydende med stramning i perioden 2016-19. LO er ikke enig med Vismændene i forhold til blåstemplingen af en negativ finanseffekt i årene frem mod 2019. Der er udsigt til, at beskæftigelsen stiger, men aktiviteten og aktivitetsvæksten er fortsat langt under økonomiens strukturelle niveau. Dertil kommer, at opsvinget fortsat ikke kan karakteriseres som robust, hvorfor en for stram finanspolitik kan risikere at sætte det hele i stå igen.

Formandskabet ser positivt på den nye trepartsaftale om integration, der skal øge beskæftigelsen blandt indvandrere og flygtninge. Vismændene gør dog opmærksom på, at aftalen potentielt kan have konsekvenser for andre grupper på arbejdsmarkedet. I den forbindelse skal det understreges, at en stilling som IGU-elev har et væsentligt element af opkvalificering. Trepartsaftalen om integration vil dermed understøtte opkvalificering af flygtninge og indvandrere, så de på et senere tidspunkt

bliver i stand til at tage en uddannelse eller komme i ordinær beskæftigelse. LO ser aftalen som et redskab til at løfte en ny gruppe ind på det organiserede arbejdsmarked, hvor denne gruppe alternativt vil få svært ved at opnå beskæftigelse på de givne vilkår med de negative konsekvenser, det vil få.

Når det er sagt bakker LO selvfølgelig op om Formandskabets anbefaling af en løbende overvågning, der altid vil være fornuftig, når nye tiltag gennemføres.

LO er enig i, at en skattereform bør være fuldt finansieret. LO mener dog ikke, der er det store behov for en skattereform og advarer mod at finansiere lavere skatter ved at skære i det offentlige forbrug.

En omlægning af PSO-afgiften er nødvendig af hensyn til EU-reglerne. Spørgsmålet er derfor ikke, om PSO-afgiften skal omlægges, men hvordan den skal omlægges. LO mener, at en omlægning bør have en god fordelingsmæssig balance. Det gælder både for så vidt angår fordelingskonsekvenserne blandt højt og lavt lønnede, men også i forhold til hvordan finansieringen fordeler sig på personskatter og erhvervs-skatte.

Kapitel II. Offentlige finanser

LO deler formandskabet vurdering af, at de offentlige finanser som grundlæggende er sunde. LO er meget enig i, at det er u hensigtsmæssigt at fastlægge den kortsigtede finanspolitik efter den strukturelle saldo. Den strukturelle saldo er uobserverbar, og både metodemæssigt og datamæssigt ligger beregningen under for væsentlig usikkerhed. Det betyder, at opgørelsen af den strukturelle saldo ikke kan bære den grad af præcision, som den ofte afrapporteres med.

LO er ligeledes enig i Formandskabets anbefaling af, at der er behov for klarhed over reglerne for overskridelse af den strukturelle saldo. Det forekommer uklart, hvad der forstås ved ikke-tilladte diskretionære tiltag, som fører til en overskridelse.

Formandskabet undersøger betydningen af et øget antal asylansøgere for de offentlige finanser. Beregningen giver en indikation af konsekvenserne ved forskellige fremtidige forløb for den aktuelle flygtningestrøm, men er i sagens natur behæftet med usikkerhed. Det er vigtigt at holde sig for øje, at den finanspolitiske holdbarhed svækkes i begge scenarier, når det forudsættes, at serviceniveauet pr. bruger oprettholdes. Beregningen viser dog, at et midlertidigt løft af den størrelsesorden, som vi ser nu, forekommer håndterbar.

Kapitel III. Dansk vækst siden krisen

Dansk økonomi tillægges i øjeblikket diagnosen ”vækstkrise” på foranledning af den lave placering af BNP-væksten i internationale sammenligninger. I den sam-

menhæng er det vigtigt at holde sig for øje – som Formandskabet også påpeger – at dansk BNP befinder sig på et højt niveau, og derfor bør man heller ikke forvente en vækst på niveau med lande, der kommer fra et væsentligt lavere niveau.

Derudover understreger afsnittet også, at flere personer under uddannelse på kort sigt trækker personer ud af arbejdsstyrken og derved mindsker væksten i BNP pr. indbygger. Udviklingen vil dog på længere sigt resultere i en højere timeproduktivitet.

Analysen er et vigtigt bidrag, der bringer nuancer til vurderingen af den økonomiske vækst i Danmark sammenlignet med andre lande. Som analysen viser, har demografien i sig selv påvirket Danmarks placering, når landene rangeres efter økonomisk vækst. I internationale sammenligninger bør der tages højde for det forhold, samt at den potentielle vækst er lavere i Danmark givet det relativt høje niveau.

Kapitel IV Ejerboligbeskatning: Principper og erfaringer

LO ser positivt på Vismændenes forslag om at gøre op med skattestoppets nominalprincip således, at ejendomsværdiskatten nok en gang kan følge prisudviklingen med en stabiliserende effekt på boligmarkedet til følge.

Formuleringen af en neutral løbende ejendomsværdiskat er et fornuftigt tiltag sammenlignet med status quo. Men i stedet for i samme ombæring at ophæve nominalprincippet og derefter hæve ejendomsværdiskatten til de nye satser, foretrækker LO en mere gradvis ændring af ejerboligbeskatningen, så boligmarkedet kan nå at tilpasse sig. Af fordelingsmæssige hensyn og af hensyn til tilpasningen af boligmarkedet bør man ved en ophævelse af nominalprincippet efter 2020 fastsætte en generel ejendomsværdiskat på 0,6 pct. af den aktuelle ejendomsværdi for alle boligejere. Det svarer til et samlet set uændret provenu fra skatten i det første år efter ændringen, men indebærer en omfordeling mellem husstande med henholdsvis høje og lave boligprisstigninger siden 2002. Derefter bør en gradvis tilpasning og forøgelse af ejerboligbeskatningen igangsættes fx med udgangspunkt i en tilpasning til de nye satser foreslået af Vismændene.

LO ser positivt på forslaget om en beskatning af kapitalgevinster ved salg af ejerboliger. En beskatning af kapitalgevinster vil kunne adressere noget af den tilfældighed, der ligger i, at kapitalgevinster på boligmarkedet fordeles ujævnt over tid. Der kan dog være væsentlige administrative omkostninger forbundet med en sådan kapitalgevinstbeskatning, og ordningen i Sverige har vist sig at levere et forholdsvis lavt provenu.

En kapitalgevinstskat bør derfor ikke stå alene, men bør ses i sammenhæng med den eksisterende beskatning i form af grundskyld og ejendomsværdiskat, så et stabilt boligmarked med gode ligheds- og efficiensegenskaber kan sikres.

Ideelt set burde en potentiel kapitalgevinstskat ligesom andre skatter på ejerboligområdet tage udgangspunkt i et individs samlede formuebeholdning på tværs af forskellige typer af aktiver. Dette ville være den mest simple måde at opnå en neutral beskatning af kapital og formue på således, at det vandrette lighedsprincip samtidig efterleves. I den forstand er de eksisterende ejerboligskatter ”second best”-løsninger.

Dansk Metal

Dansk økonomi er stærkere end sit rygte, og velfærdsmæssigt klarer den sig bedre, end den ellers svage vækst i BNP tilsiger. Dansk Metal kvitterer for de spændende analyser af dansk økonomisk vækst siden krisen. Herunder ikke mindst påvisningen af betydningen af demografiske forskydninger, den øgede tilstrømning til uddannelser, den positive udvikling i bytteforholdet og den ganske store betydning det har, når man inddrager udviklingen i BNI i vurderingen af dansk økonomi.

Konjunkturvurdering

Dansk Metal deler vismændenes vurdering af, at dansk økonomi fortsat står over for en række usikre forhold, der kan og vil påvirke vækstbilledet de kommende år. Samtidig er vi enige i, at økonomien fortsat er i opsvingets spæde start, hvor væksten er beskedent.

Dansk Metal noterer sig, at vismændene har gennemført en kraftig nedjustering af skønnet over den ledige kapacitet i dansk økonomi. Den nye vurdering stemmer godt overens med den vurdering, Dansk Metal har af økonomien. Inden for metalområdet er ledigheden faldet betragteligt og er nu under 3 pct. Stadig flere virksomheder i industrien oplever udfordringer med at skaffe kvalificeret arbejdskraft på en række udvalgte områder. Det gælder ikke mindst værktøjsmagere, svejsere og industriteknikere med kompetencer inden for CNC-området samt klejnsmede med opdaterede svejse kvalifikationer. Så manglen på kvalificeret arbejdskraft er en kendsgerning.

Det understreger yderligere behovet for en jobrettet opkvalificeringsindsats målrettet mangelområder i industrien. En indsats der skal give ledige de kompetencer, som virksomhederne efterspørger. Det betyder, at der bør gives fleksible muligheder for valg af kurser inden for CNC- og svejseområdet, når det gælder lediges ret til 6 ugers jobrettet uddannelse. Ledige bør desuden efter 3 måneders ledighed have ret

til tilskud til opkvalificering i forbindelse med en ordinær ansættelse på mangelområder.

Samtidig er det helt afgørende, at virksomhederne tager flere lærlinge og får oprettet et tilstrækkeligt antal lærepladser. Hvis ikke det sker, vil manglen på kvalificeret arbejdskraft yderligere forstærkes i de kommende år. Beregninger fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd viser således, at der i 2025 vil mangle op mod 30.000 faglærte inden for jern- og metalområdet.

Metal finder det derfor særdeles bekymrende, at regeringen fortsætter med grønthøsterbesparelser på uddannelsesområdet. Nedskæringer i uddannelse vil på sigt have negative konsekvenser for dansk økonomi. Der er derfor behov for prioriteringer inden for området i stedet for ensartede besparelser. Uddannelser med relevans for industrien bør i den forbindelse tilgodeses.

Metal noterer sig med tilfredshed vismændenes vurdering af en stadig forbedret dansk lønkonkurrenceevne i industrien. Den vurdering deler vi, og vi betragter industrien som én af styrkepositionerne i dansk økonomi.

Vismændene behandler også i denne rapport problemstillingen vedrørende PSO, og fastholder at det er en god idé at omlægge PSO-afgiften til en indkomstskat i lyset af, at det danske PSO-system er blevet underkendt af EU. Metal er enige i, at PSO-afgiften skal afvikles men er bekymret for bundskattestigningers effekt på arbejdsudbuddet på lidt længere sigt.

I afsnittet om den økonomiske politik gør vismændene sig til talsmænd for lavere mindstelønninger. Det skulle være af hensyn til nytilkomne flygtninge og indvandreres muligheder for deltagelse på arbejdsmarkedet. Dansk Metal ønsker at fastholde den danske model, hvor løn- og arbejdsvilkår aftales mellem parterne. Vi skal ikke skabe et system i Danmark, hvor vi risikerer at stå med en stor gruppe working poor. I stedet er det afgørende, at der gøres en stor uddannelsesmæssig indsats, så de nye borgere i samfundet ad den vej kan vinde indpas på arbejdsmarkedet. I den forbindelse bør vismændene fremadrettet tage den nyligt indgåede trepartsaftale på integrationsområdet med i deres overvejelser. Dansk Metal undrer sig over, at den uddannelsesmæssige del af trepartsaftalen behandles så stedmoderligt i vismændenes rapport, og at det væsentlige element vedrørende opkvalificering stort set ikke berøres.

Offentlige finanser

Dansk Metal deler vismændenes vurdering af, at den førte finanspolitik er holdbar, og at de offentlige finanser grundlæggende er sunde.

Den strukturelle saldo er selve omdrejningspunktet i tilrettelæggelsen af finanspolitikken og har været det siden vedtagelsen af budgetloven fra 2012. På den baggrund er det bekymrende, at der kan ske så store revurderinger af den strukturelle saldo på så kort tid, som tilfældet er her. Vismændene vurderede i februar, at der er et overskud på den strukturelle saldo i 2016 på 0,3 pct. af BNP. Nu lyder vurderingen på et underskud på 0,7 pct. af BNP. Finansministeriet kommer frem til et underskud på 0,4 pct. Metal anerkender naturligvis, at økonomien udvikler sig, men en stor del af ændringen skyldes metodemæssige justeringer af den strukturelle beskæftigelse.

De store ændringer, der er sket, dokumenterer, at det ikke er uden risici at styre den økonomiske politik efter de strukturelle saldi. De er ganske enkelt mål i bevægelse.

Metal er enige i, at der skal være stor troværdighed forbundet med de offentlige finanser. Men vi mener også, at vismændenes opgørelser viser, at der i de kommende år er muligheder for at investere i fremtidens Danmark og samtidig holde os inden for budgetlovens rammer. Metal mener derfor, at vi skal gøre erhvervsuddannelserne *mere* attraktive frem for *mindre* attraktive. Vi skal gøre voksen- og efteruddannelserne bedre frem for dårligere, og vi skal styrke forskningen frem for at nedprioritere den. Det er ikke nye anbefalinger, men det er stadigvæk aktuelle anbefalinger.

Dansk vækst siden krisen

Dansk Metal kvitterer for vismændenes analyse af dansk økonomisk vækst siden krisen. I analyserne kommer der en række interessante og nødvendige nuancer frem i forhold til det generelle vækstbillede, der tegnes i den offentlige og politiske debat.

Der er således en række gode forklaringer på, hvorfor den danske vækst i BNP har været ganske lav. Analyserne fremhæver dels udviklingen i den andel af befolkningen, der er i den arbejdsdygtige alder, dels væsentlige forskydninger i de forskellige aldersgrupper inden for den del af befolkningen, der er i den arbejdsdygtige alder. Hertil kommer bytteforholdsforbedringer og store indtægter fra udlandet. Det havde været interessant, hvis vismændene havde vovet det ene øje og ført analyserne længere ud i fremtiden og set dybere ind i langsigteeffekterne.

Men selvom det svage vækstbillede delvist kan forklares, så ændrer det ikke ved det faktum, at Danmark både har haft og har en relativt svag økonomisk vækst, og at vi derfor bør gøre noget aktivt for at afbøde de negative konsekvenser af den demografiske udvikling. Her kan det i særdeleshed fremhæves, at alle muligheder for at øge søgningen mod faglærte uddannelser og jobs er meget vigtig – både for den fremtidige produktivitetsudvikling og for den økonomiske vækst.

Ejerboligbeskatning: Principper og erfaringer

Dansk Metal deler grundlæggende opfattelsen af, at skattestoppet for ejendomsværdiskatten har bidraget til at skævvride skattesystemet.

Vi kvitterer for gode og balancerede analyser af effekter af ændringer i ejendomsværdibeskatningen. Dansk Metal mener, at der på lidt længere sigt skal arbejdes hen imod mindre beskatning af mobile aktiver som f.eks. arbejdskraft, mens faste objekter må beskattes lidt hårdere. Det kan f.eks. være gennem beskatning af samfundsskabt værditilvækst på jord og ejendom.

Det er vigtigt, at ændringer sker gradvist, så man undgår indlåsnings effekter, og sikrer at boligmarkedet løbende kan tilpasse sig.

3F - Fagligt Fælles Forbund

Dansk økonomi

Der er i år ikke en specielt høj BNP-vækst, men godt gang i arbejdsmarkedet, mens der næste år er en højere vækst og bedre balance.

Frem mod 2025 forventes beskæftigelsen samlet at kunne stige med 230.000 personer i forhold til niveauet i 2015, uden at der kommer generelt løn- og prispres fra det danske arbejdsmarked. Heraf kan ca. 60.000 forklares ved en normalisering af konjunktursituationen, mens 170.000 personer skyldes en stigende strukturel beskæftigelse sfa. den befolkningsmæssige udvikling samt de reformer, der er lavet gennem flere år.

Til trods for at Vismændenes vurdering af overkapaciteten på arbejdsmarkedet er nedjusteret 30.000-40.000 personer i udgangspunktet, er der stadig overkapacitet, og Vismændene finder ikke aktuelt tydelige tegn på mangel på arbejdskraft.

3F deler overordnet Vismændenes syn på konjunkturerne. Men det er en enorm nedjustering, Vismændene har foretaget af kapacitetsvurderingen på arbejdsmarkedet. Det illustrerer på bedste vis hvilken usikkerhed, der ligger i den type vurderinger. Det ville have været gavnligt med en større underbygning af den nye vurdering: Hvad taler for, at Vismændenes nye vurdering er mere rigtig end den gamle?

Fremskrivningen til 2025 viser med al tydelighed, at det ikke er arbejdsudbud, der begrænser væksten i dansk økonomi. Realiseres regeringens beskæftigelsesmål for flygtninge, skal yderligere 25.000-30.000 ind i beskæftigelse frem mod 2025, hvorved den samlede stigning skal op på 250.000-260.000 personer. Udfordringen er uddannelse, kompetencer og produktivitetsvæksten.

Den ændrede kapacitetsvurdering indebærer en nedjustering af den strukturelle saldo med 22-24 mia. kr. i 2015 og 2016. Det svarer til mere end det tilbagetrækningsreformen fra 2011 løftede den strukturelle saldo. Det er altså en ekstremt stor nedjustering.

Vismændene begrundet justeringen med færre i restgruppen. Ifølge Vismændenes egen tommelfingerregler (se F2014, fodnote 3) bør en sådan reduktion kun give en forværring af de offentlige finanser på 5,5-7,2 mia. kroner. Der er således meget lang vej op til 22-24 mia.kr., også selvom effekten slår dobbelt igennem sfa. Finansministeriets metode til at konjunkturrense de offentlige finanser.

At der kan komme så stor en revision af den strukturelle saldo på baggrund af den nye arbejdsmarkedsvurdering, illustrerer tydeligt den usikkerhed, der ligger i målet. Det er nu hverken i Vismændenes egen eller opgørelsen med budgetlovens metode muligt at se "genopretningsspakken", der tidligere forbedrede den strukturelle saldo med 1½ pct. af BNP. Der er brug for langt større indsigt i de revisioner, der foretages, så man kan forstå hvad der kommer ud af modellerne. Det synes også relevant at indlede jagten på andre og mindre usikre mål at styre efter i den økonomiske politik.

Vismændene har analyseret årsagerne til den relativt lave danske BNP-vækst efter krisen og siden år 2000 og finder bl.a., at den befolkningsmæssige udvikling og sammensætning har bremset den danske vækst sammenlignet med andre lande. På den anden side har andre forhold herunder bytteforhold og indkomst fra udlandet løftet den danske velstand ud over, hvad BNP-væksten tilsiger.

Alderssammensætningen på vores befolkning har en overraskende stor betydning for vores vækst. Det er en interessant pointe, og der kunne også være andre relevante sammensætningseffekter i forhold til fx uddannelse og etnicitet. Sammensætningen af arbejdsstyrken har måske også lignende effekter for de offentlige finanser. Analysen er foretaget rent fra udbudssiden. Det ville også være relevant med en analyse set fra efterspørgselssiden – udover blot at konstatere, at finanspolitikken tilsyneladende ikke spiller en rolle.

Samlet viser analysen, at dansk vækst og velstand har det langt bedre end sit rygte, og den er et opgør med den brændende platform, som nogle forsøger at tegne her i øjeblikket. I et længere perspektiv tegner produktivitetsvæksten dog sløj, og der er brug for at kigge dybere ind efter forklaringer.

PSO

Vismændene fastholder – uden nærmere analyse - at en omlægning af PSO til indkomstskat er den rette løsning. Man forholder sig derfor også kun overfladisk til den

rapport og de anbefalinger, der er kommet fra Klimarådet. Vismændene deler ikke klimrådets anbefalinger, men henviser i stedet til EU's CO2-kvotestystem.

I lyset af at Klimarådet er bemandet med syv eksperter på området herunder med økonomiprofessor og tidligere overvismand Peter Birch Sørensen i spidsen, forekommer Vismændenes melding overfladisk og en smule akademisk, da EU's kvotestystem ikke virker og næppe kommer til det foreløbigt.

Flygtninge og integration

Vismændenes flygtningeanalyse bekræfter, at flygtningekrisen belaster de offentlige finanser, men bekræfter også, at velfærdssamfundet ikke væltes, som det har været påstået op til og i forbindelse med første trepart. Sidste år vurderede Vismændene, at den finanspolitiske holdbarhed (seneste vurdering) var på +1 pct. af BNP, hvis skattestoppet blev aflyst fra 2020. Selv med en permanent flygtningestrøm vil holdbarheden derfor forblive positiv. Med de gældende finanspolitiske regler og pejlemærker er de langsigtede effekter begrænsende, og en midlertidig flygtningestrøm vil efter alt at dømme afhjælpe hængekøje-problematikken. Der er dog mange usikkerheder, og det står helt klart, at man ikke bør vedtage ufinansierede skattelettelser.

Vismændene kommenterer overfladisk på den første trepartsaftale om integration af flygtninge. Der lægges ikke vægt på det opkvalificerende element i IGU-aftalen, og at der allerede findes en tilsvarende ordning for (EGU) unge herboende. Erfaringer med at inkludere personer på arbejdsmarkedet (uden opkvalificering) via lav løn er yderst tvivlsomme, jf. de tyske mini-jobs, hvor en meget stor andel ikke kommer videre.

Boligbeskatning

Vismændene analyserer det danske boligbeskatningssystem og viser bl.a., at med skattestoppet på ejendomsværdier er den effektive ejendomsværdiskat reduceret fra 1 til 0,6 pct. på landsplan. Det er typisk dem med de højeste indkomster, der har fået de største skattelettelser med skattestoppet. Samtidig er lettelserne geografisk skævt fordelt. Endelig har skattestoppet givet et mere ustabil boligmarked og i sidste ende også en mere ustabil dansk økonomi.

Vismændene anbefaler, at skattestoppet ophæves, så skattebetalingen igen følger boligernes værdi, og at niveauet for den almindelige ejendomsværdiskattesats gradvist hæves til det neutrale niveau. Det anbefales også at ophæve en række særordninger, herunder bør andelsboligejere også betale ejendomsværdiskat. For boligejere, der kan blive ramt på likviditeten i forbindelse med en højere boligskat, foreslår Vismændene at udvide ordningerne for indefrysning af skatten, som vi kender det i dag. Hvis ikke satsen kan løftes, anbefaler Vismændene at kigge på en beskatning af kapitalgevinster på ejerboliger med udgangspunkt i den svenske model.

Vismændene anbefaler også, at grundskylden får en større rolle. Også grundskylden har en fordelingsmæssig profil, hvor dem med de højeste indkomster betaler mest.

3F er enig i, at man politisk bør se på boligbeskatningen. Den betydning boligmarkedet har for dansk økonomi taler dog for, at man går forsigtigt til værks.

Akademikerne

Forårsrapport fra Det Økonomiske Råd

Det Økonomiske Råds forårsrapport indeholder en forventning om, at dansk økonomi fortsat er i vending, og at væksten tager til i de kommende år. Dette er Akademikerne enig i. Til trods herfor skønnes en BNP vækst på godt 1 pct. i 2016, hvilket er på niveau med væksten i 2015. I de senere år er beskæftigelsen dog steget mere end BNP væksten, og man kan derfor sige at vi i øjeblikket oplever vækstløse job. Det skal blandt andet ses i lyset af, at der de senere år er lavet en lang række reformer, der har haft til formål at styrke arbejdsudbuddet.

Akademikerne mener, at den lave vækst er en bekymring. Fremadrettet bør den økonomiske politik fremadrettet i højere grad fokusere på, at styrker produktivitetsudviklingen og væksten, da disse forhold er særligt vigtige for danskernes velstand.

Derfor mener Akademikerne, at det er vigtigt fortsat at prioritere uddannelse, forskning og udvikling, der er de tre vigtigste håndtag for, at understøtte væksten på længere sigt.

Formandskabet nævner i rapporten, at en anderledes dansk aldersforskydning mod relativt flere 20-29 årige og relativt færre 30-34 årige end blandt de lande vi plejer at sammenligne os med, bidrager til en markant svagere vækstudvikling. Dette skal blandt andet ses i sammenhæng med, at denne gruppe er under uddannelse og derfor er mindre produktive. Fremadrettet vil denne gruppe færdiggøre deres uddannelse, og kan – som Formandskabet skriver – bidrage til en højere vækst frem mod 2050. Dette understøtter behovet for en mere nuanceret analyse af gevinsterne ved uddannelse. I denne sammenhæng er det vigtigt at se udgifterne til uddannelse, som en væsentlig investering i vækst på længere sigt, og samtidigt sikrer et godt uddannelsessystem og social mobilitet.

Et sidste forhold som Akademikerne mener, kan bidrage til at styrke væksten på længere sigt er et godt arbejdsmiljø, herunder et godt psykisk arbejdsmiljø. Det skal også ses i sammenhæng med, at arbejdslivet forlænges i takt med at pensionsalderen løftes i de kommende årtier, hvorfor et godt psykisk arbejdsmiljø også vil bidrage til at fastholde seniorer på arbejdsmarkedet, når arbejdslivet forlænges med en højere

pensionsalder. Fx peger en analyse fra NFA på, at dårligt psykisk arbejdsmiljø koster 50-55 mia. kr. om året., og en analyse fra Akademikerne peger på, at dårligt psykisk arbejdsmiljø koster 10 mia. kr. blandt akademiske lønmodtagere. En regning, der vil vokse i de kommende år, hvis der ikke tages hånd om udfordringerne.

DI

Konjunkturvurdering og omfanget af ledige ressourcer

Vismændenes prognose ligger på linje med DI's vurdering. Den største afvigelse er reelt en lidt anden vurdering af lagrene i 2016, som er en særdeles usikker størrelse.

Frem mod 2025 forventer Vismændene en samlet stigning i beskæftigelsen på 230.000 personer i forhold til 2015. Heraf forventes ca. 60.000 at kunne tilskrives forbedrede konjunkturer, mens de resterende ca. 170.000 skyldes en stigning i den strukturelle beskæftigelse, primært som et resultat af de vedtagne reformer, ikke mindst forhøjelsen af efterløns- og folkepensionsalderen. De vedtagne reformer har således meget stor betydning for den skønnede udvikling i beskæftigelsen i de kommende år.

Nedjusteret skøn for arbejdsstyrken

Vismændene har revideret deres skøn for den strukturelle arbejdsstyrke. Det strukturelle niveau for arbejdsstyrken er nedjusteret med 41.000 personer i 2015 og 32.000 personer i 2016 i forhold til prognoseopdateringen i februar 2016. Det skyldes blandt andet ændringer i nogle af antagelserne bag beregningen af den strukturelle arbejdsstyrke og nye data.

DI finder fortsat, at skønnet er for højt

DI hilser Vismændenes ændrede skøn velkommen, men finder fortsat, at Vismændenes skøn for ledige ressourcer på arbejdsmarkedet er for stort.

Trods stigende mangel på arbejdskraft, er der endnu ikke tegn på lønpres

Vismændene peger på, at der i nogle brancher begynder at opstå mangel på arbejdskraft. Selvom økonomien som helhed har ledig produktionskapacitet, kan der godt opstå mangel på arbejdskraft og lønpres på dele af arbejdsmarkedet. Men Vismændene vurderer, at der ikke er tydelige tegn på, at dette er aktuelt. Selvom manglen på arbejdskraft er stigende, mener Vismændene, at den fortsat er på et lavt niveau. Endvidere peger Vismændene på, at selvom ledigheden er faldet, har det ikke givet sig udslag i betydeligt højere lønstigninger. Vismændene anbefaler derfor, at situationen bør følges nært.

Vismændenes justering af deres tidligere beregninger viser, at vi er langt tættere på kapacitetsgrænsen, end de tidligere har vurderet. DI mener, at de ændrede beregninger af den strukturelle arbejdsstyrke giver et mere realistisk skøn for kapacitetspresset på arbejdsmarkedet, om end DI er væsentligt mere bekymrede for kapacitetspresset på det danske arbejdsmarked.

Vi er nødt til at tage den stigende mangel på arbejdskraft alvorligt

DI mener, at vi er nødt til at tage den stigende mangel på arbejdskraft alvorligt. Der er brug for arbejdsmarkedsreformer nu, hvis ikke vi skal risikere at stå i en situation om blot få år, hvor manglen er så udbredt, at der opstår lønpres og ringere vækst.

Vismændene anerkender, at det er vanskeligt med sikkerhed at fastslå det præcise niveau for den strukturelle ledighed og den strukturelle beskæftigelse. Derfor kan et kapacitetspres være mere nært forestående end vurderet.

Aktuel økonomisk politik

Stor usikkerhed om strukturel offentlig saldo gør den vanskelig at bruge

Vismændene påpeger, at der er stor usikkerhed forbundet med opgørelsen af den strukturelle offentlige saldo, hvilket deres betydelige nedrevision af arbejdsstyrkegap og dermed strukturel saldo illustrerer. De påpeger, at det er hensigtsmæssigt at tilrette den økonomiske politik efter, hvor sunde de offentlige finanser underliggende er. De påpeger dog vanskeligheder med at styre politikken efter et meget usikkert mål, der hele tiden revideres.

DI savner et alternativ

DI opfordrer på baggrund af denne diskussion Vismændene til fremadrettet at se på alternative styringsmål.

Ros til trepartsdrøftelser om integration

Vismændene roser regeringen og arbejdsmarkedets parter for at have gjort integration af flygtninge til en del af forårets trepartsdrøftelser, da det er en gruppe med en lav erhvervsfrekvens, der kan medføre betydelige udfordringer de kommende år.

Mulighed for lavere mindstelønninger for integrationsydelsesmodtagere

Med integrationsydelsen for nytillkomne blev ydelserne reduceret for personer, der kommer til landet. Generelt vil en ydelsesreduktion mindske indkomstgrundlaget og gøre det mere attraktivt at komme i beskæftigelse. Det kan dog være problematisk, hvis de berørte ikke har kvalifikationer, der modsvarer de mindstelønninger, som arbejdsmarkedets parter er nået til enighed om. Derfor anbefaler Vismændene, at en reduktion i ydelseniveauet ledsages af muligheden for lavere mindstelønninger.

DI mener, at der med trepartsaftalen om arbejdsmarkedsintegration er kommet et godt nyt redskab i form af en integrationsgrunduddannelse (IGU). Her tages der hensyn til, at flygtninge og familiesammenførte til flygtninge endnu ikke har de kvalifikationer, som det danske arbejdsmarked stiller krav om. IGU indeholder 20 ugers undervisning herunder sprogundervisning, som er med til at sikre at den enkelte opnår dansk kundskaber, som for mange er afgørende i forhold til at forblive i beskæftigelse.

Skattelettelser bør være finansieret

Vismændene argumenterer imod, at eventuelle skattelettelser finansieres med det fremtidige råderum. Dette begrundes med usikkerhed om udviklingen i de offentlige finanser. Vismændene anbefaler således, at finansieringstiltag specificeres helt konkret i forbindelse med en eventuel skattereform.

Det er centralt for DI, at det er muligt at finansiere skattelettelser med mådehold i det offentlige forbrug, det vil sige med det fremtidige råderum. DI har i sin 2025-plan anvist, hvorledes skattelettelser finansieret med reduceret vækst i det offentlige forbrug (og arbejdsmarkedsreformer) kan øge velstanden. DI støtter dog, at man bør gøre sig sine prioriteringer klart, når man reducerer de offentlige udgifter, f.eks. således at udgifter til forskning og udvikling ikke reduceres.

SU- stipendie til topskattelettelse

Vismændene påpeger, at lavere topskat kombineret med en omlægning af en del af SU stipendiet til SU-lån vil skærpe de studerendes tilskyndelse til at vælge uddannelser med et højt afkast. Vismændene peger derfor på, at en del af en lettelse af topskatten kan finansieres ved at omlægge SU-stipendiet til kandidatuddannelserne til SU-lån.

DI er enig i, at SU-stipendie på kandidatuddannelser – men også SU-stipendier til øvrige videregående uddannelse ud over de tre første år - bør omlægges til rentefrie SU-lån. Midlerne frigjort herved bør dog øremærkes til at forbedre uddannelseskvaliteten. Højt kvalificerede medarbejdere er en meget vigtig konkurrencefaktor for virksomhederne – derfor er det uheldigt, at der spares på uddannelserne, samtidig med at der er konstateret kvalitetsproblemer på bl.a. en del universitetsuddannelser. I det lys er det uhensigtsmæssigt, at Danmark anvender lige så meget på SU-stipendier på de videregående uddannelser som på selve uddannelserne. Her bør der ske en omprioritering.

DI er dog enig i, at lavere topskat vil have gunstige virkninger også i forhold til de unges studievalg. Men DI peger på andre finansieringskilder end SU-besparelser til at lette topskatten, bl.a. en hurtigere indfasning af tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet.

EU-Kommissionen har kendt den danske PSO-ordning traktatstridig, og der skal derfor findes en anden løsning. DI støtter en omlægning af PSO'en til finansloven, idet PSO-tariffen udgør en belastning af mange danske virksomheders konkurrenceevne. DI foretrækker at finansiere omlægningen via mådehold i det offentlige forbrug og reduktion af den grønne check, som i sin tid netop blev indført for at kompensere husholdninger for stigende energiomkostninger.

Håndværksrådet

Konjunkturafsnittet

Håndværksrådet deler i store træk Det Økonomiske Råds analyse af dansk økonomi. Økonomien er lige nu inde i et moderat opsving, men vores egne analyser viser også, at opsvinget stadig er meget ulige fordelt. Den største aktivitet – især inden for byggeriet – foregår omkring de største byer, mens landdistrikterne fortsat ligger noget underdrejet.

Det begyndende opsving udmønter sig i en stigende beskæftigelse – og for de byggerelaterede virksomheder kan der nu inden for flere fagområder konstateres tiltagende vanskeligheder med at skaffe kvalificeret faglig arbejdskraft.

Håndværksrådet kommer derfor med en generel politisk opfordring til at have større fokus på de erhvervsrettede ungdomsuddannelser med henblik på at sikre et større optag på erhvervsskolerne.

Det er især de små og mellemstore virksomheder, der løfter byrden med at uddanne de unge, og holder formandskabets forudsigelser om, at dansk økonomi er på vej ind i et stabilt opsving, er det både nødvendigt med et større udbud af faglærte og flere incitamenter for de små og mellemstore virksomheder til at øge antallet af lærlinge. Håndværksrådet opfordrer derfor til, at Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag (AUB) hæves og ændres, så SMV'erne får refunderet en større andel af deres udgifter, når deres lærlinge er på skoleophold.

Alternativt risikeres, at udsigten til et stabilt opsving bliver slået i stykker af flaskehalse og stigende løninflation. I logisk forlængelse heraf – og set i forhold til efterårets skatteforhandlinger – mener Håndværksrådet, at det overvejende fokus bør lægges i bunden af systemet ved fx at forhøje beskæftigelsesfradraget for at øge incitamenterne til, at flere går fra passiv forsørgelse til beskæftigelse.

Set i relation til de igangværende politiske forhandlinger om en omlægning af PSO-afgiften advarer Håndværksrådet mod at finansiere opkrævningen gennem stigende bundskatter. Det vil være et tilbageslag i forhold til de arbejdsmæssige udfordringer,

mange SMV'er står midt i. Kommer der alligevel en forhøjelse af bundskatten, må kravet til bundskattelettelser blive tilsvarende større, når efterårets skatteforhandlinger går i gang.

Den danske BNP-vækst har i en årrække været for lav sammenlignet med andre lande. Håndværksrådet noterer med interesse formandskabets forklaring om, at aldersfordelingen og optaget af unge på de videregående uddannelser udgør en stor del af årsagen til den svage BNP-vækst. Håndværksrådets bekymring er dog, at den politiske energi de seneste 15 år primært har været koncentreret om at få flere unge ind på de videregående universitetsuddannelser, og at man har forsømt at skabe nok interesse for de erhvervsrettede uddannelser.

Håndværksrådet er dog enig med formandskabet i, at man får et mere retvisende billede af Danmarks situation ved at se på udviklingen i BNI frem for BNP, når udlandsformuen er nået op på næsten 50 pct. af BNP og må antages at stige yderligere i de kommende år.

Det ændrer dog ikke på, at Håndværksrådet forsat mener, at der er stort behov for såvel skatte- som arbejdsmarkedsreformer, der styrker og konsoliderer væksten i Danmark - også målt på BNP.

Ejerboligbeskatningen

Formandskabet anbefaler at ophæve skattestoppet over ejendomsværdibeskatningen og indføre avancebeskatning ved boligsalg.

Håndværksrådet vil advare mod større reformer på boligmarkedet – om end formålet er at reducere forvridninger og sænke personbeskatningen.

Håndværksrådet mener, at en reform af boligbeskatningen risikerer at skabe stor usikkerhed på ejendomsmarkedet. Da erfaringerne viser, at de psykologiske virkninger af for megen uro på ejendomsmarkedet traditionelt set har vidtrækkende negative konsekvenser for den samfundsøkonomiske udvikling, frygter vi, at en reform af boligbeskatningen nu vil kunne svække den økonomiske udvikling mange år frem.

Hvis man fra politisk side alligevel ønsker at ændre på de nuværende skattestrukturer på boligmarkedet er det afgørende, at ændringerne indføres over meget lang tid, og at de negative følgevirkninger på ejendomsmarkedet reduceres mest muligt.

Landbrug & Fødevarer

Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Formandsskabet tegner et positivt billede af udviklingen i den danske økonomi. Fra et svagt 2016 forventes det reale BNP at stige med 2,0 % og 2,3 % i hhv. 2017 og 18. Væksten forventes hovedsageligt drevet af en normalisering af det private forbrug, eksporten samt en betydelig vækst i de private investeringer. Landbrug & Fødevarer er knap så optimistisk i forhold til erhvervsinvesteringerne og mener ikke, at investeringsomfanget kan nå niveauet i prognosen uden en styrket indsats i forhold til de generelle rammevilkår, ikke mindst skatter, afgifter samt finansieringsmuligheder og kreditvilkår.

Landbrug & Fødevarer noterer sig, at der har været en kraftig stigning i beskæftigelsen siden 2012. Samtidigt har produktiviteten dog udviklet sig svagt, og BNP pr. indbygger er fortsat under niveauet før krisen. Som det nævnes, er der tegn på begyndende pres på arbejdsmarkedet. Med faldende ledighed og stigende beskæftigelse er der øget risiko for arbejdskraftmangel. Det er allerede et problem inden for nogle brancher, og i nogle dele af landet kan det være vanskeligt at skaffe kvalificeret arbejdskraft. Landbrug & Fødevarer mener derfor, at det er centralt med et fortsat politisk fokus på strukturforbedrende reformer.

Formandsskabet vurderer, at det vil være hensigtsmæssigt at omlægge PSO-afgiften til en øget bundskat. Landbrug & Fødevarer støtter dette fuldt ud. Det er vigtigt, at der findes anden finansiering af den konkurrenceforvridende PSO-afgift, og at dette ikke sker via øgede afgifter på erhvervslivet.

Formandsskabet påpeger, at der ikke findes en ren fagøkonomisk begrundelse for at foreslå en omlægning af SU'en til fordel for topskattelettelser, da det ikke er alle kandidater, der samlet set vil opnå en nettogevinst ved en sådan omlægning. Landbrug & Fødevarer mener, der er behov for skattelettelser både for virksomhederne og på indkomstskatterne, og at den i international sammenhæng meget høje SU er et naturligt sted at finde finansiering.

Formandsskabet anfører, at finanskrisen har tydeliggjort behovet for en strammere regulering af den finansielle sektor. Øgede omkostninger kan være en sideeffekt ved strammere finansiell regulering og skal derfor afvejes mod gevinsten i form af en mindre risikofyldt finansiell sektor. Landbrug & Fødevarer er enig i behovet for en sådan afvejning. Den allerede gennemførte regulering har påført den danske landbrugs- og fødevarerektor en milliardstor ekstra regning i øgede bidragsbetalinger på realkreditlån og en øget rentemarginal på banklån. De fortsatte overvejelser i Baselkomiteen truer med at påføre dansk realkredit yderligere omkostninger, som må

ventes overvæltet på låntagerne. Dansk realkredit viste sig forsyningssikker under den seneste krise.

Danmark har et velfungerende realkreditsystem, som ikke bør forringes af bestræbelserne på at styrke systemerne i de andre lande. I Danmark er realkreditudlånet til private og erhverv mere end dobbelt så stort som pengeinstitutternes udlån til samme, og for landbruget alene er realkreditudlånet 4 gange større end udlånet fra pengeinstitutter. I Danmark foregår hovedparten af obligationsudstedelsen via specialinstitutter, mens det i de andre lande er en opgave, der varetages gennem bankerne. Det er afgørende, at en fælles regulering må udformes, så den ikke på nogen måde diskriminerer den danske model. Tværtimod bør der være mulighed for, at elementer af den danske model kan løftes ind i EU-retten, så der ikke fremover skal bruges politisk kapital for at forsvare systemet.

Landbrug & Fødevarer ønsker et billigt og velfungerende realkreditsystem. Det er et langt stykke af vejen opnået med det nuværende danske system. Hovedmålet med systemet bør fortsat være at tilvejebringe kapital billigst muligt for låntagerne. Det forudsætter et system baseret på fri konkurrence mellem konkurrerende institutter, der markedsfører obligationerne på et fælles marked under et fælles sæt af spilleregler.

Landbrug & Fødevarer ser frem til resultaterne af de igangsatte analyser vedr. konkurrencesituationen på realkreditmarkedet samt af omkostningerne ved at skifte institut.

Offentlige finanser

Formandskabet vurderer, at de finanspolitiske målsætninger er overholdt og på lang sigt sunde. Det pointeres dog også, at underskuddet på den strukturelle saldo er ganske tæt på budgetlovens underskudsgrænse. Formandskabet vurderer endvidere, at i fravær af de midlertidige indtægter fra omlægning af kapitalpensionsordningerne ville underskuddet på den offentlige saldo være tæt på eller i strid med EU's grænse for underskuddet i perioden 2013-15. Landbrug & Fødevarer er enige i vurderingen og opfordrer til forsigtighed ved de kommende finanslove, særligt i lyset af usikkerhed om udgifterne til flygtninge og konjunkturgenopretningen.

Landbrug & Fødevarer hilser analysen af flygtningekrisens konsekvenser for de offentlige finanser velkommen. Formandsskabets analyser viser, at den langsigtede finanspolitiske holdbarhed er under pres, hvis nytilkomne flygtninge og familiesammenførtes beskæftigelsesfrekvens følger samme mønster som tidligere. Formandsskabet vurderer, at flygtninge og familiesammenførtes beskæftigelsesfrekvens skal op på samme niveau som for personer af dansk oprindelse, før den finanspoliti-

ske holdbarhed er neutral. Landbrug & Fødevarer finder, at det er vigtigt at nuværende og kommende flygtninge så hurtigt som muligt indsluses på arbejdsmarkedet.

Dansk vækst siden krisen

Formandsskabet ser den øgede tilgang til uddannelsessystemet som en del af forklaringen på den svage udvikling i erhvervsfrekvensen og BNP. Formandsskabet ser ikke dette som et problem på længere sigt, såfremt uddannelsesindsatsen er samfundsøkonomisk rentabel. Endvidere mener formandsskabet, at konjunktursituationen siden 2009 kun kan forklare en lille del af den øgede uddannelsesfrekvens.

Landbrug & Fødevarer mener ikke, at den aktuelle uddannelsesstruktur er samfundsmæssig optimal. Der bør gøres en større indsats for at styrke erhvervsuddannelserne og sikre praktikpladser samt sikre bedre incitamentter på de videregående uddannelser, så de studerende i højere grad vælger uddannelser med et samfundsøkonomisk højt afkast. Endvidere mener Landbrug & Fødevarer, at formandsskabet burde have inddraget det faktum, at det danske uddannelsessystem er relativt generøst, når det konkluderes at konjunktursituationen kun har haft en lille effekt på den øgede uddannelsesfrekvens.

Formandsskabets analyser viser, at målt ved den købekraftskorrigerede bruttonationalindkomst er Danmarks velstand ikke sakket bagud, som følge af stigende nettoindkomster fra udlandet. Nettoindkomsten fra udlandet er bl.a. drevet af en markant vækst i nettorenteindtægterne, som følge af en betragtelig stigning i nettoudlandsformuen.

Landbrug & Fødevarer finder det bekymrende, at den stigende nettoudlandsformue bl.a. sker som følge af faldende investeringer i Danmark. Siden 2010 har nettoinvesteringerne været negative, hvilket alt andet lige fører til en nedslidning af kapitalapparatet. Et øget investeringsomfang er nødvendigt for at fremme produktivitetsudviklingen og fastholde den danske styrkeposition på højværdi markeder.

Ejerboligbeskatning: principper og erfaringer

Formandsskabet anbefaler at hæve ejendomsværdiskatten og grundskylden. Landbrug & Fødevarer anerkender, at ejendomsbeskatning er en væsentlig skattekilde, og forvriddning ved ejendomsbeskatning er lav sammenlignet med andre skatter og afgifter. Det nævnes også i rapporten, at kun Danmark og Frankrig og en række central- og østeuropæiske lande har en jordskat. Landbrug & Fødevarer mener, at grundskylden på produktionsjord bør afskaffes, da den virker konkurrenceforvridende i forhold til andre lande, der ikke har en tilsvarende skat på landbrugets produktionsapparat. Der er desuden ikke andre brancher i Danmark, der er underlagt en skat på produktionsapparatet.

Formandsskabet anbefaler, at ejendomsvurderingerne forbedres. Landbrug & Fødevarer støtter fuldt ud dette synspunkt og indgår allerede i et samarbejde med Skatteministeriet om dette. Samtidig er det dog væsentligt for Landbrug & Fødevarer, at de nye ejendomsvurderinger ikke medfører en højere beskatning. Nye vurderinger bør ikke føre til, at de samlede ejendomsskatter stiger, da dette vil være en likviditetsmæssig belastning for de nuværende boligejere.

Landbrug & Fødevarer noterer sig, at vismændene ikke anbefaler ændringer af de særlige vurderingsnormer for landbrugsejendomme.

Formandsskabet peger på, at forskellige grundskyldspromiller medfører forvriddninger i brugen af jorden. I den sammenhæng peger de på, at grundskyldspromillen er lavere på produktionsjord end jord til bebyggelse. Da arealanvendelsen i Danmark er reguleret ved planloven, og det derfor ikke umiddelbart er muligt at skifte anvendelsen af jord fra fx landbrug til beboelse, virker den nævnte forvridning kun teoretisk og uden konkret relevans i en dansk kontekst.

Formandsskabet foreslår, at man overvejer indførelse af en kapitalgevinstbeskatning på ejerboliger som alternativ til stigning i ejendomsværdiskatten. Landbrug & Fødevarer er positiv over for dette, men mener, det forudsætter en indgående analyse af fordele og ulemper ved en beskatning ved afståelse frem for løbende beskatning. Landbrug & Fødevarer bemærker, at landbrugserhvervet allerede er underlagt kapitalgevinstbeskatning på deres landbrugsejendomme.

Dansk Erhverv

Konjunkturvurdering

Dansk Erhverv er enig med Formandskabet i, at der fortsat er svag fremgang i dansk økonomi. Dansk Erhverv mener dog, at Formandskabet fortsat er lige lovligt optimistiske i deres prognose for de kommende år. En vækst i år på 1,1 pct. kræver en kvartalsvækst på 0,5 pct. hvert kvartal. Selv om væksten i første kvartal 2016 overraskede positivt, var den årlige vækst i 1. kvartal 2016 trods alt kun på 0,6 pct. Der skal altså godt fart på resten af året, hvis det skal lykkes.

Formandskabet forventer forholdsvis høje vækstrater i privatforbruget i år og de kommende år. Dansk Erhverv har svært ved at tro på, at væksten i privatforbruget i de kommende år når op på de af Formandskabet forventede vækstrater. Det er i øvrigt værd at erindre, at der sker store forskydninger i vores forbrugsmønster i disse år. Det kunne være interessant om formandskabet på et tidspunkt ville belyse, hvilken betydning det har for dansk økonomi. Hvor detailhandel tidligere blev op-

fattet som et erhverv, der ikke var særligt konkurrenceudsat, betyder digitalisering og nethandel, at det billede ændrer sig med stor hast.

Formandskabet har nedjusteret forventningerne til erhvervsinvesteringerne men er fortsat ganske optimistisk. Dansk Erhverv er også knap så optimistisk. Usikkerheden om de fremtidige afsætningsmuligheder både herhjemme og i verden er øget. Resultatet er, at virksomhederne er blevet mindre optimistiske, hvad angår udviklingen i det kommende års tid. Der er ingen tendenser til en voldsom ændring i adfærd blandt Dansk Erhvervs medlemsvirksomheder.

Formandskabet mener ikke, at der endnu generelt er flaskehalsproblemer på det danske arbejdsmarked og begrundet det med, at det seneste års markante fald i ledigheden ikke har givet sig udslag i betydeligt højere lønstigningstakter. Dansk Erhverv mener, at Formandskabet undervurderer risikoen for flaskehalse. Reallønnen er over det seneste år steget med 1,9%. I perioden siden 2005 har vi kun i fire kvartaler haft en reallønsvækst, der har været højere. Det er tænkelig, at de allerede vedtagne reformer kommer til at hæve arbejdsstyrken som forudsat af Formandskabet, men det er ikke sikkert, at arbejdsstyrkens kvalifikationer lever op til de behov, virksomhederne har. Vi skal derfor sætte målet ind på at sikre, virksomhederne får adgang til medarbejdere med de relevante kompetencer. Dertil kommer, at vi også bør tage yderligere initiativer til at hæve arbejdsstyrken. Her er blandt andet et fuldstændigt stop for tilgangen til efterlønsordningen efter Dansk Erhvervs opfattelse en oplagt løsning.

Dansk Erhverv er enig med Formandskabet i, at det er fornuftigt med en gradvis stramningen af finanspolitikken. Sigtet bør være at nedbringe offentlige ubalancer og skabe afstand til de underskudsgrænser, som den offentlige økonomi er underlagt. Tiden er ikke inde til ekspansiv finanspolitik, da risikoen for flaskehalse er reel. Vi skal ikke gentage den fejltimedede finanspolitik fra tiden op til finanskrisen, hvor det offentlige forbrug steg langt mere end konjunkturerne tilsagde.

Formandskabet mener, at det er positivt, at der i trepartsforhandlingerne har været fokuseret på flytning på arbejdsmarkedet. Dansk Erhverv kvitterer – men vil samtidig understrege, at vi også på arbejdsmarkedet står med en betydelig udfordring. I nogle kredse diskuteres om der bør indføres en indslusningsløn. For Dansk Erhverv er det afgørende, at vi respekterer den særlige rolle arbejdsmarkedets parter har i relation til det danske arbejdsmarked. Lovgivning om indslusningsløn vil ikke være hensigtsmæssigt. Vi skal ikke sætte vores velfungerende arbejdsmarkedssystem på spil, selv om situationen er ekstraordinær.

Dansk Erhverv deler Formandskabets holdninger til, at fuldt finansierede effektivitetsfremmende skatteomlægninger ikke bør forhindres af usikkerhed om de offent-

lige finanser. Dansk Erhverv mener, at det er nødvendigt med en skattereform, der sænker topskatten. En sådan skattereform kan finansieres ved effektiviseringer og prioriteringer i den offentlige sektor. Vi står over for en situation med meget lav produktivitetsvækst, og derfor vil det være rettidig omhu at sænke en produktivitetshæmmende skat som topskatten. Og med den målsætning for øje, bør en topskattelettelse finansieres ved lavere offentlige udgifter og ikke en skatteomlægning.

Dansk Erhverv mener, at en omlægning af SU-stipendier til lån for studerende på afsluttende del af kandidatstudier vil være hensigtsmæssigt, hvis hovedparten af provenuet anvendes til at løfte uddannelsesindsatsen. Derudover vil der efter Dansk Erhverv vurdering også kunne blive frigjort midler til lavere topskat. Argumentationen om, at lavere topskat ikke kommer fx humanistisk uddannede kandidater til gavn, negligerer, at skattelettelser netop skal ses som en tilskyndelse for de unge til at søge uddannelser med højt samfundsøkonomisk afkast. Hvis der som følge af omlægning sker et skift i de unges uddannelsesvalg fra lange humanistiske uddannelser til lange tekniske uddannelser, vil det være velkomment. Bedre incitament virker også i uddannelsesvalget.

Dansk Erhverv er enig med Formandskabet i, at støtten til vedvarende energi bør ydes via Finansloven under udgiftslofterne for at medvirke til en mere forudsigelig politik om VE-støtteordninger, øge den finanspolitiske disciplin samt mindske forvriddningen og få omkostningerne hertil frem i lyset. Dansk Erhverv mener, at en afskaffelse af PSO'en bør finansieres med beskæring af den grønne check, offentlige besparelser og ved at tage et kritisk blik på udgifterne til støtten til vedvarende energi.

Offentlige finanser

Formandskabet forventer, at underskuddet på den faktiske saldo udgør ca. 2 pct. af BNP i 2016 og 2017. Skønnene er dog forbundet med betydelig usikkerhed, og hvis pensionsafkastskatten, udgifter til flygtninge og konjunktursituationen ikke udvikler sig som ventet, kan det føre til et brud på EU's 3 pct.-grænse. Dansk Erhverv mener, at der er behov for mere fokus på en stram finanspolitisk disciplin, så vi ikke skal udfordre underskudsgrænserne gang på gang, men i stedet fører en finanspolitik, der bringer os på behørig afstand af disse grænser.

Formandskabet beregner underskuddet på den strukturelle saldo efter budgetlovens metode til 0,3 pct. af BNP. De anfører, at der ikke skal meget til før budgetlovens grænse på et underskud på 0,5 pct. brydes ved fremlæggelsen af finanslovsforslaget for 2017. Der er en del usikkerhed i beregningen af den strukturelle saldo. Formandskabet anfører derfor, at det er problematisk, at den strukturelle saldo tillægges stor værdi ved vurderingen af råderummet for den førte politik. Det er Dansk Erhvervs klare holdning, at det er vigtigt fortsat at have fokus på den strukturelle saldo og

fortsætte i reformsporet. Dansk Erhverv mener også, at den gule markering for den strukturelle saldo i 2017 er passende, da der ikke er langt til, at grænsen overskrides.

Dansk vækst siden krisen

Dansk Erhverv mener, at der er tale om et interessant kapitel – men analyserne lider under, at der fokuseres på en relativt kort periode, som stopper allerede i 2014. I både 2015 og 2016 tegner BNP-vækst og produktivitetsvækst fortsat meget lav. Ifølge Formandskabets analyse kan det ikke forklares med alderssammensætningen. Det er derudover uklart, hvor stor en betydning man skal tillægge alderssammensætningen af befolkningen, når der analyseres på en periode karakteriseret ved både en indenlandsk krise, en global finanskriser og en europæisk statsgældskrise. Dansk Erhverv føler sig desværre derfor ikke beroliget af Formandskabets analyse. Det er klart, at bytteforholdsforbedringer og formueindkomst fra udlandet kommer os til gavn i disse år, men som Formandskabet også understreger, er det vanskeligt at sige noget om, hvorvidt der er tale om en permanent tendens. Hvis det ikke er tilfældet, er vi ilde stedt med tanke på den lave vækst i den indenlandske værdiskabelse. Uanset om vi klarer os meget værre eller blot næsten på niveau med verdenen omkring os, så skal vi også huske på, at sammenligningsgrundlaget ikke sætter barren højt. Lav vækst er et tema globalt. I det lys er økonomiske reformer i vores øjne den eneste rigtige vej frem. Reformerne skal særligt have fokus på initiativer, som kan hæve produktivitetsvæksten.

Ejerboligbeskatning: Principper og erfaringer

Dansk Erhverv er enig med formandskabet i, at der bør være mere neutralitet i kapitalbeskatningen. Aktiebeskatningen ligger betydeligt højere end boligbeskatning, så det ville give god mening at sænke aktiebeskatningen. Der bør foretages en sammenligning af beskatningsniveauet mellem de forskellige kapitalbeskatningsformer. Dansk Erhverv er enig i, at man skal sikre neutralitet inden for boligbeskatningen, og dermed bør man fjerne grundskyldsnedslaget for landbrugsjord, og rabatten i ejendomsværdiskatten til boliger købt før 1. juli 1998 og for pensionister.

Forbrugerrådet Tænk

Diskussionsoplægget omtaler bl.a. udvikling i realkreditinstitutternes bidragssatser og andelen af rentetilpasningslån og afdragsfri lån samt ændringer i de såkaldte God Skik regler.

Det konstateres, at den gennemsnitlige udlånsrente er faldet gennem de senere år. Det nævnes, at den største udgift er på de variabelt forrentede lån, hvilket Forbrugerrådet Tænk også finder rimeligt som de mest risikable udlån. Forbrugerrådet Tænk vil gerne understrege, at i dag udgør bidragssatsen imidlertid en betydelig

større andel end renteudgiften for mange almindelige boligejer. Derfor er det væsentligt, at DØR ser på den samlede udgift for boligejerne og ikke kun forholder sig til dem enkeltvis. De hastigt stigende bidragssatser kan betyde flere tusinde kroners ekstra udgifter for boligejerne om måneden.

I diskussionsoplægget konstateres det, at andelen af variabelt forrentede lån er faldet de senere år til 60 pct. Det finder Forbrugerrådet Tænk positivt – som tidligere nævnt i denne sammenhæng har vi advaret mod indførelsen af denne lånetype, da stigende renter kan udfordre en del danske husstande. Forbrugerrådet Tænk finder det vigtigt, som det også konstateres i rapporten, at der er fokus på, at faldet ikke udelukker, at den enkelte husholdnings rentefølsomhed stadig kan være høj. Vi finder også, at det er væsentligt løbende at belyse eller opdatere tidligere analyser af de enkelte husholdningers rentefølsomhed og gældsætning.

Det konstateres i diskussionsoplægget, at selv om den samlede andel af variabelt forrentede lån er faldet, så er andelen af nyoptagne lån med variabel rente steget betragteligt på det seneste. Det finder Forbrugerrådet Tænk problematisk. Denne udvikling bør følges tæt bl.a. i lyset af indførelsen af Tilsynsdiamanten, der lægger begrænsninger på institutternes udstedelse af variabelt forrentede lån.

Andelen af afdragsfri lån er faldende. Forbrugerrådet Tænk synes dette er positivt. Vi mener, at et forbud (med en gradvis indfasning) mod disse lån kunne overvejes, da afdragsfriheden skaber grundlag for overophedning på boligmarkedet og en for følsom økonomi for boligejerne, der kan rammes af forskellige typer af stød.

Det konstateres i diskussionsoplægget, at de højere bidrag afspejler øget regulering, men at det kan være problematisk, hvis der er mangelfuld konkurrence. Det konstateres endvidere, at det er problematisk, hvis der er barrierer, der hindrer kunderne i at skifte til et andet realkreditinstitut eller til et banklån. Forbrugerrådet Tænk er helt enig i, at der er alt for høje barrierer for, at kunderne kan skifte, når bidragssatserne sættes op; dette er helt urimeligt i en aftale indgået mellem to parter, hvor den ene kan ændre aftalen uden den anden part (forbrugeren) har en chance. Forbrugerrådet Tænk har foreslået to alternative modeller, der skal gøre det billigere at skifte ved bidragsstigninger og skabe bedre konkurrence, se:

<http://dokumentation.taenk.dk/dokumentation/breve/notat-om-muligheder-for-at-skifte-realkreditinstitut>

Forbrugerrådet Tænk finder, at det er problematisk, hvis de højere bidragssatser betyder, at forbrugerne i højere grad anvender bankernes boliglån frem for realkreditlån, idet forbrugerbeskyttelsen i banklånene er mindre end i realkreditlånene.

Bestemmelserne om god skik for finansielle virksomheder behandles. Bl.a. nævnes bestemmelsen om, at ændringer af gebyrer og bidrag på boliglån skal varsles med 3

måneder. Samtidig skal ændringerne begrundes, så kunden ved, hvilke forhold der danner baggrund for ændringerne. Forbrugerrådet Tænk er af den opfattelse, at de nye regler langt fra er tilstrækkelige. Vi har undersøgt den praktiske udmøntning af bestemmelserne i bl.a. institutternes almindelig forretningsbetingelse. Forbrugerrådet Tænk må konstatere, at det ikke er tydeligt nok, i hvilke konkrete situationer gebyrer og bidrag kan ændres. Det er heller ikke muligt for forbrugeren at kontrollere om betingelserne for prisændringerne rent faktisk er til stede, idet betingelserne er formuleret i meget generelle termer og på en måde, som er umuligt at gennemskue for forbrugeren. Det er helt klart et forhold, der hæmmer gennemsigtighed og effektiv konkurrence på markedet.

Finansrådet

Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Finansrådet glæder sig over, at der med formandskabets revision af den strukturelle arbejdsstyrke er en større konsensus blandt myndighederne omkring de strukturelle forhold i Dansk økonomi. Det sikrer et bedre fundament for at tilrettelægge den økonomiske politik.

Revisionen understreger dog også, at man generelt bør være forsigtig med at anvende mål for outputgab, strukturel arbejdsstyrke og strukturelt underskud på den offentlige saldo, da disse er behæftet med en vis usikkerhed. Disse mål bør derfor ikke benyttes til at fine-tune finanspolitikken.

Finansrådet vurderer, at formandskabets prognose for væksten i år og særligt på længere sigt ligger i den høje ende. Vi er i tvivl om, hvorvidt investeringer og arbejdsudbud vil stige så kraftigt, som prognosen lægger op til. Finansrådet mener, på linje med formandskabet, at der er plads til opstramning af finanspolitikken, særligt med henblik på at undgå flaskehalse på arbejdsmarkedet. Finansrådet vil opfordre til, at formandskabet undersøger risici for kommende flaskehalse på det danske arbejdsmarked. Ifølge lønstatistikken fra DA er lønstigningerne allerede tiltagende.

Offentlige finanser

Finansrådet har tidligere efterspurgt, at formandskabet undersøgte konsekvenserne af den øgede immigration i Danmark for arbejdsudbuddet og holdbarheden af de offentlige finanser. Det er glædeligt, at formandskabet har fundet plads til en god og solid gennemgang af emnet i forårets rapport.

Finansielle forhold

Finansrådet er generelt på linje med formandskabets beskrivelse af den finansielle situation i Danmark. Den lave udlånsvækst siden 2013 skyldes overvejende fal-

dende låneefterspørgsel. Den finansielle sektor er samlet set velkapitaliseret og har overskudslikviditet, hvorfor bankerne er i stand til at imødekomme en stigende låneefterspørgsel i takt med, at konjunkturerne forbedres.

Vi er enige med formandskabet i, at der generelt bør være en afvejning af fordele og ulemper ved ny regulering af den finansielle sektor. Særligt bør det overvejes, om yderligere regulering af den finansielle sektor forøger den finansielle stabilitet i tilstrækkelig grad til at opveje omkostningerne for forbrugerne.

Vi genkender beskrivelsen af, at dele af landbruget er udfordret i disse år, blandt andet som følge af indtjeningsproblemer kombineret med en høj gæld. Vi understreger i den forbindelse, at det er vigtigt for pengeinstitutterne, at processen omkring afvikling af en gård håndteres sobert, og at afvikling doseres sådan, at merubbuddet af landbrugsejendomme ikke ødelægger et skrøbeligt, men velfungerende marked for landbrugsejendomme. Finansrådet deler vurderingen af, at landbruget ikke udgør en trussel for den finansielle stabilitet i den nuværende situation.

Formandskabet påpeger, at husholdningerne har høj gæld og stor rentefølsomhed. Finansrådet mener, at det er vigtigt også at se på husholdningernes aktiver - både den finansielle nettoformue og den samlede formue har været stigende siden 2009.

Tema om dansk vækst siden krisen

Finansrådet kvitterer for en interessant analyse om årsagerne til Danmarks lave vækst siden 2009. Analysen fokuserer på udbudsårsager, men Finansrådet mener, at en tilsvarende analyse med fokus på efterspørgselssiden ville være mindst lige så interessant. Vi deler også formandskabets interesse i en detaljeret analyse af udviklingen i det danske bytteforhold, og hvorvidt den gunstige udvikling kan fortsætte fremadrettet.

Det er glædeligt, at den lave BNP-vækst i nogen grad undervurderer den faktiske fremgang i velstanden i Danmark siden 2009. Det ændrer dog ikke ved det faktum, at produktivitetsvæksten har været meget lav i samme periode, selvom den har været på linje med den tilsvarende lave vækst i andre sammenlignelige lande. Finansrådet mener, at der er brug for at holde fokus på produktivitetsforbedringer for at sikre en fortsat fremgang i danskernes velstand.

Tema om ejerboligbeskatning

Gennemgangen af fordele og ulemper ved forskellige former for ejerboligbeskatning i Danmark er interessant. Finansrådet er generelt tilhængere af revisioner af skattesystemet, herunder ejerboligbeskatningen, der kan mindske forvriddning og forbedre den samfundsøkonomiske effektivitet. Det er Finansrådets holdning, at det

vil være gavnligt at udvide disse betragtninger til andre skatteområder også, herunder kapitalafkastbeskatningen.

Finansrådet er generelt tilhænger af ændringer, der kan sikre gennemsigthed, forudsigelighed og stabilitet på boligmarkedet. Finansrådet håber, at der kan findes en model, der kan implementeres uden at forårsage væsentlig ustabilitet på boligmarkedet og øget usikkerhed omkring den enkelte boligejers økonomi. I forhold til formandskabets anbefaling om at give grundskylden en større rolle i det samlede skattesystem, samt at ophæve nominalprincippet, er en grundforudsætning, at der er adgang til rimelige grund- og ejendomsvurderinger. Generelt er det desuden vigtigt at sikre sig, at husholdningerne ikke sættes i en situation, hvor deres privatøkonomi pludselig forværres markant. Det samme gør sig gældende ved ændringer i grundskyldsrabatten for landbrugsjord, hvor de aktuelle udfordringer for landbruget bør tages med i overvejelserne.

Finansrådet bifalder, at formandskabet også behandler den svenske model med en kapitalgevinstskat, der realiseres ved udtrædelse af boligmarkedet som et alternativ.

FTF

Konjunkturvurdering, offentlige finanser og dansk vækst siden krisen.

FTF har noteret sig, at formandsskabets prognose for dansk økonomi nedjusterer forventningen til væksten på kort sigt. Igen, kunne man fristes til at sige. Og det er ikke noget, der er særligt for formandskabets prognoser. Siden 2011 har det været karakteristisk for de økonomiske institutioner, der laver forudsigelser om dansk økonomi, at væksten for det kommende år må nedjusteres. Det behøvede ikke i sig selv at være et problem, hvis ikke optimismen om BNP-væksten ”næste år” blev fulgt af anbefalinger vedr. finanspolitikken, som medvirker til at bremse den selv samme vækst.

Formandsskabet peger fx på i diskussionsoplægget, at den danske økonomi forventes at være så godt i gang efter den langvarige krise, at der vil være behov for finanspolitisk stramning næste år.

FTF vurderer, at opsvinget stadig er skrøbeligt, blandt andet fordi der er en række usikkerhedsmomenter i forhold til den internationale økonomi. Som formandsskabet jo også peger på.

Det ville være befriende, hvis formandsskabet faktisk turde pege på, at der er behov for at bruge finanspolitikken aktivt for at sikre sig, at opsvinget bliver stabilt, frem-

for at de næste prognoser også skal starte med nedjustering af vækstforventningerne på kort sigt.

I den sammenhæng er det også værd at notere sig, at de reformer der hidtil er sammenført, retter sig mod at øge arbejdsudbuddet og nedsætte skatterne for at få væksten i gang. Reformen der betyder øget arbejdsudbud på 114.500 personer frem til 2020 og en nedsættelse af marginalskatten for de højeste indkomster fra 63 til 56,4 pct. og selskabsskatteraten fra 28 til 22 de seneste 10 år. Uden at det har givet Danmark en vækst, der bringer os op på et BNP på før-krise-niveau. På det seneste har IMF da også generelt peget på, at den slags strukturreformer i en periode med lavkonjunktur virker dårligt og derfor bør følges op med finanspolitiske tiltag, der stimulerer efterspørgslen, så reformer kan bringes til at virke.

Både i formandsskabets prognose og i den seneste konvergensrapport fra regeringen viser fremskrivningerne, at underskuddet på den offentlige saldo ligger klart under kravet i Vækst- og stabilitetspagten, så der er rum til at bruge finanspolitikken aktivt.

I lyset af den aktuelle situation med mange flygtninge, der betyder øgede udgifter for den offentlige sektor, er der da også brug for, at regeringen lemper de stramme krav til velfærden, som udgiftslofterne i budgetloven er udtryk for. Flygtningepresset vil betyde forringelser af velfærden, hvis ikke servicerammen og udgiftslofterne øges.

For at stimulere væksten er spørgsmålet om at øge produktiviteten og give grobund for dannelsen af nye virksomheder også centralt. Et væsentligt bidrag til at fremtidssikre økonomien og produktivitetsudviklingen er at satse på uddannelse og forskning som formandsskabet jo også peger på. Det er derfor uforståeligt, at regeringen har udsat netop disse områder for massive besparelser, ligesom det er uheldigt, at regeringen medvirker til at bremse udviklingen indenfor miljø og energi, hvor Danmark ellers har haft styrkepositioner. Ligeledes må der satses mere på digitalisering både i den offentlige og private sektor. Udviklingen af nye ideer, produkter og infrastruktur må prioriteres fx ved at inddrage investorer fra fx pensionssektoren i offentligt-private partnerskaber og ved at lempe deponeringsreglerne.

FTF har også noteret sig, at formandsskabet i forhold til det strukturelle underskud har revideret for skønnet for den strukturelle beskæftigelse, og forskellen mellem DØR og FM's vurderinger er dermed blevet mindre. Men det ændrer ikke ved, at det er utrygt, at grundlaget for den økonomiske politik, er en konstrueret størrelse, der ikke kan måles, og hvor beregningen kan føre til forskellige resultater.

Den kommende skattereform og beskatning af fast ejendom

FTF er enig med formandskabet i, at en kommende skattereform skal være finansieret og regeringen skal være forsigtig, når den med en kommende 2025-plan kortlægger råderummet for skattelettelser, så de ikke gives ufinansieret, men at der bliver tale om omlægninger.

FTF er enig med formandskabet i, at en vej til at lave omlægninger i skattesystemet er at øge beskatningen af fast ejendom. Det skattestop, der blev indført i 2001, har været skadeligt for dansk økonomi og medvirket til den boligboble, der udviklede sig op til krisen. Formandskabet peger på, at satsen for ejendomsværdiskatten bør hæves, og der som et minimum bør ske en afskaffelse af de særlige rabatter på ejendomsværdiskatten. Det er FTF enig i. Der er ikke længere gode begrundelser for, at ejendom anskaffet før den 1.7.1998 beskattes specielt lempeligt. Og det er særligt uheldigt, at skattestoppet har medvirket til at skævdele Danmark ved at tilgodese områder, hvor huspriserne er steget mest til fordel for de områder - primært i udkants Danmark - hvor priserne er steget mindst.

FTF er også enig i, at ændringer i ejendomsbeskatningen skal ske med en rimelig indfasningstid, og der kan være behov for, at undersøge forskellige modeller for beskatningen fx beskatning på gevinsten ved salg.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

AE er enig i det overordnede konjunkturbillede, formandskabet tegner. Det er primært det private forbrug, som skaber fremdrift i øjeblikket, mens investeringerne fortsat ikke er kommet op i gear. Samtidig står eksporten over for et meget vanskeligt år, fordi opsvinget ude i verden er svagt og skrøbeligt. AE mener dog, at der er en reel risiko for, at den svage vækst på et tidspunkt kan bremse jobfremgangen. En vækst på omkring 1 pct. vil under normale omstændigheder ikke kunne skabe grundlag for en beskæftigelsesfremgang på 36.000.

AE deler bekymringen for et BREXIT, som både vil svække opsvinget i Europa og herhjemme. Den lave inflation vidner også om, at den europæiske økonomi har for lavt blodtryk, og at opsvinget i Europa fortsat er svagt. ECB's pengepolitiske lemper kan ikke stå alene.

Beregninger af strukturelle niveauer for beskæftigelsen er forbundet med stor usikkerhed, hvilket de store revisioner da også understreger. AE er enig i, at der aktuelt ikke synes at være tydelige tegn på flaskehalsproblemer på det danske arbejdsmarked. Situationen bør dog overvåges tæt. AE's egne fremskrivninger viser, at der

frem mod 2025 er betydelige ubalancer på arbejdsmarkedet, hvor der er overskud af ufaglært arbejdskraft og underskud af faglærte samt KVU'ere og MVU'ere. Får man ikke løst disse ubalancer, vil det hæmme vækstmulighederne i dansk økonomi og lægge en dæmper på velstandsudviklingen.

Offentlige finanser

AE er enig i, at man ikke bør forcere stramningen af finanspolitikken. Opsvinget er meget skrøbeligt, hvorfor man skal være ekstremt forsigtig med den ”finanspolitiske bremse”. Det er samtidig vigtigt, at vækstfremmende offentlige udgifter prioriteres til fordel for usikre skattelettelser. Investeringer i uddannelse, forskning og infrastruktur er områder, der er med til at sikre fremtidens vækst, og derfor er det ikke hensigtsmæssigt, at regeringen har valgt at spare på netop disse områder. AE deler også formandskabets syn på, at den strukturelle saldo er vanskelig at tilrettelægge finanspolitikken efter. Den strukturelle saldo er et meget usikkert mål. I sidste vismandsrapport skønnede man et overskud på $\frac{1}{2}$ pct. af BNP i 2016 opgjort efter budgetlovens metode. Nu er der med de nye tal for den strukturelle arbejdsstyrke et underskud på -0,7 pct. af BNP. Der er en verden til forskel på de to skøn. AE mener, der bør nedsættes et udvalg på området med et bredt udsnit af eksperter fra både ministerier, Det Økonomiske Råd, universitetsverden og lignende. De skal søge konsensus om den bedste metode og tilgang og skal løbende vurdere den strukturelle saldo i lyset af nye informationer og tiltag. Der skal argumenteres for ændringer, og de skal dokumenteres, og så skal der være fuld adgang til modelapparatet.

Formandskabet advarer mod ufinansierede skattelettelser. AE er meget enig i denne betragtning. De kommende år er der et betydeligt demografisk pres på det offentlige forbrug. Derfor er der ikke plads til skattelettelser, hvis virkning tillige er usikker. Det demografiske pres er på kort tid blevet forøget med 6,4 mia. kr. frem mod 2020 pga. flere flygtninge, ligesom de faldende oliepriser hastigt har været med til at mindske råderummet. Med de usikkerheder, der præger verden lige nu, kan der nemt komme flere negative overraskelser, hvorfor man bør udvise forsigtighed.

AE er enig med Formandskabet i, at serviceniveauet pr. bruger vil blive lavere, hvis de nuværende udgiftslofter skal holdes. AE mener ikke, at det er hensigtsmæssigt at bruge de offentlige investeringer som finansiering til højere udgiftslofter. Hvis man sænker de offentlige investeringer, koster det aktivitet i økonomien på den korte bane, og det er ikke hensigtsmæssigt i den nuværende situation, hvor opsvinget står og vakler, ligesom det kan have langsigtede konsekvenser for væksten, hvis man skrotter fx infrastrukturinvesteringer. Samtidig illustreres det igen, hvor uhensigtsmæssigt skattestoppet er. Danmark og resten af Europa står i en ekstraordinær vanskelig situation, hvorfor man bør kunne afvige fra budgetlovens krav om et maksimalt underskud på $\frac{1}{2}$ pct. af BNP. Dertil kommer, at den strukturelle saldo er et alt for usikkert mål at navigere efter i denne situation.

Dansk vækst siden krisen

AE bifalder formandskabets analyse. Som analysen viser, er dansk økonomi bedre end sit rygte i en international sammenligning. I AE bemærker vi os formandskabets pointe; at investeringer i uddannelse nok koster velstand på kort sigt, men til gengæld forventes at øge den langsigtede vækst. Det samme gør sig gældende for offentlige investeringer i forskning og infrastruktur, som formandskabet også bemærkede i deres rapport fra efteråret.

Alderssammensætningen er en hidtil overset forklaring på internationale vækstforskelle. Den er således et meget vigtigt bidrag til forståelsen af dansk økonomi. I AE savner vi dog, at man havde gået skridtet videre og havde dekomponeret i bidrag fra erhvervsfrekvens, arbejdstid og produktivitet.

Formandskabet fremhæver, at man bør inddrage bytteforholdsgevinster og indkomst fra udlandet i sammenligningen af velstandsudviklingen mellem lande. Dette er en pointe, som AE i mange år har arbejdet for at udbrede forståelsen af. AE mener, at det også ville være relevant at inddrage skift i uddannelsestilbøjeligheden og at korrigere for udtømmingen af Nordsøen, som Formandskabet bemærker har trukket væksten ned med 0,2 procentpoint (s.207). I så fald ville Danmark formodentlig gå fra en 3. plads til en 1. plads som det land med den største fremgang i velstanden fra 2009-2014.

Med afsæt i formandskabets analyse mener AE, at man også bør sætte kræfterne ind på at forstå baggrunden for den meget gunstige udvikling i bytteforholdet for at sikre og udvikle danske styrkepositioner, sådan at Danmark også fremadrettet vil være i den absolutte top i forhold til at skabe velstand.

Ejerboligbeskatning

AE er enig med formandskabet i, at skattestoppet på ejendomsværdiskat er et problem og bør ophæves. For det første udhuler skattestoppet skatteindtægterne. For det andet har skattestoppet været fordelingsmæssigt skævt og medvirket til at øge uligheden i Danmark.

AE er ligeledes enig med formandskabet i, at en afskaffelse af skattestoppet vil genskabe en vigtig automatisk stabilisator ved konjunkturudsving.

AE deler formandskabets anbefaling af, at regeringen bør annullere fastfrysningen af grundskydelen. Ligeledes bakker AE op om en særskilt skat på gevinster af bolig. Der kan være rigtig god mening i en avancebeskatning af boliger, særligt i lyset af den skævvridning af boligskatten, som skattestoppet har medført. Endelig støtter AE op om, at skat på andelsboliger bør være som på ejerboliger.

Særlig sagkyndig Torben M. Andersen

Forårets rapport er meget læseværdig og indeholder mange gode analyser og perspektiver på udviklingen i dansk økonomi. Rapportens konjunkturvurdering er, at aktiviteten og beskæftigelsen bevæger sig mod deres respektive strukturelle niveauer henimod 2020. I forhold til tidligere rapporter er der sket en revision af niveauet for strukturel arbejdsudbud/beskæftigelse, og dermed output-gabet. Økonomien nærmer sig derfor en neutral konjunktursituation, hvorfor Formandskabet vurderer, at finanspolitikken (og den implicerede stramning) er passende afstemt efter konjunktursituationen.

For de offentlige finanser forventes den strukturelle saldo at udvise et mindre overskud i 2020, og den faktiske saldo vil være tæt på balance. På den baggrund vurderes den planlagte finanspolitiske stramning at være godt afstemt med konjunktursituationen. Det er vigtigt, at de offentlige finanser i en neutral konjunktursituation er i behørig afstand til underskudsgrænserne (henholdsvis 3% og 0,5 % af BNP). Disse er nedre grænser og ikke hensigtsmæssige måltal. Det er vigtigt med afstand til grænserne for at have et manøvrerum i tilfælde af forværringer i konjunktursituationen. De senere år er også anskuelighedsundervisning i de problemer og uheldsmæssigheder, der kan opstå, når man er tæt på budgetgrænserne. I perioden 2013-2015 er der således ved engangstiltag (fremrykning af pensionsbeskatning) sikret en forbedring af de offentlige finanser med omkring 120 mia. kr. Disse tiltag har imidlertid haft strukturelle konsekvenser, og det er ikke hensigtsmæssigt, at strukturelle ændringer gennemføres alene af budgetmæssige årsager.

Råderum i de offentlige finanser vurderes af Regeringen til at være ca. 10 mia. kr. (svarende til en vækst i det offentlige forbrug på 0,5% per år) frem til 2020, som kan disponeres til skattereduktioner eller udgiftsøgninger. Det rene demografiske træk modsvarer en stigning på 0,5%, og indregnes effekter af flere flygtninge (der iflg. Regeringens plan forudsættes dækket inden for udgiftsrammerne), er stigningen 0,8%. Samtidig forudsættes der en justering af offentlige investeringsplaner svarende til ca. 10 mia. kr. over perioden. Der er således meget stramme rammer for finanspolitikken, men som nævnt ovenfor er det vigtigt at fastholde målene for de offentlige budgetsaldi.

Af en lidt mere teknisk karakter peger rapporten på det problem, at budgetlovens krav til den strukturelle budgetsaldo skal overholdes ved fremlæggelsen af finanslovsforslaget for det kommende år. Senere kan der ske ændringer pga. af nye data, ændrede skøn m.m. Der er imidlertid det problem, at dette ikke klart garderer mod diskretionære ændringer i den økonomiske politik. Der er således et behov for en mere præcis afklaring af, hvad der forstås ved ændrede skøn.

Udviklingen i beskæftigelsen har i de senere år afvejet fra udviklingen i aktiviteten. Rapporten berører kort dette spørgsmål og peger på betydningen af nedgangen i Nordsøaktiviteter som en forklaringsfaktor. Det ville være interessant med en mere dybtgående analyse af dette spørgsmål. Vurderes udviklingen ud fra, at kapital-arbejdskraftsratioen er faldet samtidigt med at output-arbejdskraftsratioen er faldet, er der ikke nødvendigvis et forklaringsspørgsmål fra produktionssiden, men i så fald et spørgsmål om hvorfor kapital-arbejdskraftsratioen er faldet. Kan denne udvikling tilskrives sektor-forskydninger, ændrede investeringsmønstre eller andre forhold?

Konjunkturvurderingen er baseret på en antagelse om en langsom normalisering af renteudviklingen frem mod 2025. Der er megen diskussion om, hvorvidt vi står over for et længerevarende lavrentescenarior, og hvilke implikationer dette måtte have. Det ville være interessant, hvis Formandskabet i en kommende rapport ville tage dette emne op.

Rapportens kapitel 3 indeholder en interessant sammenfatning og analyse af udviklingen i dansk økonomi i perioden siden finanskrisen satte ind. Der har i debatten været fokus på både den langsomme genopretning vurderet på BNP-udviklingen i faste priser og den underliggende lave trendvækst i BNP (produktiviteten). Det står uden for diskussion, at genopretningen af dansk økonomi har været langsom. En sammenligning med 2007 og 2008 er imidlertid ikke retvisende, da der her netop var tale om en uholdbar situation grundet forskellige ubalancer i dansk økonomi. Kapitlet giver en god diskussion og peger på flere forhold, der er af betydning for at fortolke udviklingen, herunder den underliggende demografiske udvikling.

Produktivitetsudviklingen har på det seneste været genstand for megen debat. Man får et væsentligt forskelligt billede af udviklingen i dansk økonomi afhængig af, om indkomstudviklingen eller udviklingen i BNP i faste priser lægges til grund for vurderingen. Sidstnævnte er en statistisk opgørelse for at adskille pris- og mængdeændringer. Mængdeændringerne er knyttet til produktivitetsudviklingen (for given indsats af produktionsfaktorer) og er derfor en vigtig faktor. Men afgørende er værdiskabelsen, og her er prisudviklingen lige så vigtig. Der savnes i kapitlet en nærmere diskussion af opgørelsen af dette pris-mængde split og problemerne knyttet hertil. Da den økonomisk-politiske diskussion er meget fokuseret på resultaterne af dette split, er det vigtigt at klarlægge de statistiske og fortolkningsmæssige problemer.

Danmark har igennem en årrække oplevet forbedringer i bytteforholdet, og derfor har indkomstudviklingen været gunstig. I en tid med megen diskussion om ”ny økonomi” og behov for nytænkning kan det derfor undre, at der i den offentlige debat lægges så meget vægt på mængdeudviklingen og mindre vægt på den gunstige prisudvikling. Hvis dette afspejler, at danske virksomheder er gode til at skabe mere

værdi (via f.eks. produktudvikling, kvalitet og design) er det positivt. Der er derfor et stort behov, som betonet af Formandskabet, for nærmere analyser af årsagerne til bytteforholdsudviklingen. Er der tale om midlertidige eller mere permanente faktorer? Kan udviklingen tilskrives erhvervsstrukturen eller innovationsevnen i bred forstand i danske virksomheder? Hvilken betydning har skalaeffekter (store eller små virksomheder)?

I internationale sammenligninger af velstandsudviklingen er to forhold af betydning. For det første vil der være en forskel mellem vækstpotentialet i etablerede økonomier og i de ”nye” økonomier, hvor der er mulighed for såkaldt catching-up vækst. Dette noteres i teksten, men flere figurer kan give et misvisende billede, da de medtager data fra lande, der er i en catching-up proces. For det andet er det afgørende for fortolkningen af, om øget velstand er opnået på bekostning af øget ulighed. I så fald er udviklingen et tegn på en politisk prioritering og ikke umiddelbart et tegn på, at det underliggende vækstpotentiale er større. Både USA og Sverige er eksempler på lande med øget velstand men også øget ulighed.

Analyserne suppleres med en sammenligning med et såkaldt ”syntetisk” land for at konstruere et benchmark til vurderingen af udviklingen i Danmark. Dette er et interessant approach, da sammenligninger med enkelte lande ofte er forbundet med adskillige problemer. Det syntetiske land genereres på grundlag af data for 2000-2008, og figur III.5 viser udviklingen for Danmark og de syntetiske lande for perioden 1970 til 2015. Som det fremgår af figuren, er boomet i økonomisk aktivitet i årene inden finanskrisen større, end den var i Danmark. Da udviklingen var karakteriseret ved fuld kapacitetsudnyttelse m.m., stiller dette spørgsmålstejn ved, om det syntetiske land er ”skabt” på den rigtige måde.

Rapporten indeholder et interessant kapitel om ejerboligbeskatning, som klart illustrerer konsekvenserne af at opretholde nominalprincippet. I Regeringens fremskrivninger er dette princip forudsat fastholdt til 2020, og derfor vil det skulle adresseres i forbindelse med udarbejdelsen af en 2025 plan.

Kapitlet indeholder en meget interessant empiriske analyse af kapitaliseringen af grundskylden. Dette er en interessant analyse, og resultaterne er af stor økonomisk-politisk relevans.

Det teoretiske afsnit står ikke helt klart. I diskussionen af ejendomsværdibeskatning er det potentielt forvirrende, at lejeværdi af egen bolig omtales som ”sparet husleje”. Det afgørende argument er, at boligen er et kapitalapparat, der producerer en boligydelse, og som anden værditilvækst bør denne beskattes. Dette er oplagt ved udlejning af boliger, og det særlige ved ejerboliger er sammenfaldet mellem ejer og bruger af boligen. Teksten kunne også være mere klar i sin betoning af, at ejen-

domsværdiskatten betyder, at kapitalgevinster bliver beskattet forudsat løbende justeringer af vurderingerne. Dermed er det reelt en beskatning af gevinsterne efter lagerprincippet.

I forbindelse med analyserne af forskellige ændringer i boligbeskatningen præsenteres også nogle effekter for indkomstfordelingen. Det er ikke helt klart, hvorledes disse skal tolkes, da der er en væsentlig aldersparameter i besiddelse af boliger. Således vil f.eks. boligprisfald særligt ramme ældre borgere. Fordelingseffekterne af ændringer i boligbeskatningen vurderes ud fra disponible indkomster. For nogle i gruppen af personer med lave indkomster er der store gevinster ved skattestoppet, hvilket formodentlig vedrører ældre med lav indkomst og ejerboliger (og sandsynligvis store friværdier), hvilket peger på, at fordelings effekterne mere hensigtsmæssigt kunne vurderes ud fra formuer end ud fra indkomster. Det er således muligt, at omfordelingseffekterne undervurderes med den valgte fremgangsmåde. I forlængelse heraf kunne man også pege på det faktum, at boligformue ikke indgår i modregningsgrundlaget for offentlige pensioner, hvilket giver et incitament (et subsidium) til at fastholde formue i boligen og dermed at afstå fra at tilpasse boligefterspørgslen til familiesituationen.

Særlig sagkyndig Svend Hylleberg

1. Konjunkturvurdering

Konjunkturvurderingen revurderer en række af de tidligere skøn og gør opmærksom på, at specielt vurderingen af den internationale udvikling er vanskelig, og at der er væsentlige faresignaler, som indebærer en vis sandsynlighed for, at den skønnede udvikling i dansk økonomi bliver mindre gunstig end den i forvejen ikke alt for optimistiske udvikling, der forudsiges i rapporten.

Jeg er meget enig i rapportens konklusioner om, hvad der er den mest sandsynlige udvikling, men jeg synes, det vil være rettidigt omhu, hvis man begynder at overveje, hvad man vil gøre, hvis udviklingen faktisk ender i en ny lavkonjunktur. Og det er der en ikke ubetydelig risiko for.

Den amerikanske økonomi er gået i stå, og selvom arbejdsløsheden har været faldende, er situationen den, at mange i det amerikanske samfund ikke kan klare sig for det, de får i lønningsposen. Det giver yderligere grobund for den populistiske udvikling i amerikansk politik, som meget vel kan medføre betragtelige begrænsninger i adgangen til det amerikanske marked, og måske også begrænsninger i centralbankens muligheder for at føre en fornuftig konjunkturpolitik, der ikke begrænses af politikernes manglende forståelse for sammenhængene.

I Europa er Brexit, EU's stigende impotens, tyskernes modvilje mod at give grænkerne en mulighed for at komme af med deres gæld og flygtningekrisens konsekvenser ikke mindst i forhold til den stigende egoisme, der karakteriserer de europæiske lande, også et varsko om, at man kan ende i en temmelig ugunstig situation.

Og selv udviklingen i Kina er faretruende, ligesom Japans økonomi fortsætter stagnationen.

Den finansielle krise blev i høj grad klaret ved ekstreme pengepolitiske foranstaltninger, som har medført, at det nominelle renteniveau er nul, og næppe kan blive lavere.

Samtidig giver det meget lave renteniveau et stærkt incitament til, at långiverne placerer deres formue i stærkt risikobetonede investeringer eller i fast ejendom i de områder, hvor man tror, at huspriserne himmelflugt fortsætter, og hvor man samtidig kan spille på, at politikerne ikke tør røre ved beskatningen af jord og fast ejendom.

Vi står således i en situation, som ikke mindst er understreget af den forhåbentlig kommende amerikanske finansminister Lawrence Summers, hvor der er en ikke ringe sandsynlighed for en kommende lavkonjunktur, som pengepolitikken vil være skakmat overfor, og hvor man i de vestlige lande må begynde at føre Keynesiansk finanspolitik, hvis man overhovedet vil opføre sig ansvarligt. Og en sådan politik er der efterhånden en nærmest religiøs holdning imod blandt mange politikere og økonomer.

Keynesiansk finanspolitik vil her være ensbetydende med specielt offentlige investeringer, eller skattelettelser evt. øgede transfereringer. De øgede transfereringer kommer automatisk som følge af tilstrømningen af flygtninge, og skattelettelser tales der om. Men der er næppe tvivl om, at det mest effektive middel er offentlige investeringer, og dem er der også rigeligt brug for.

Det, der under ingen omstændigheder er brug for, er en nedskæring af skatterne på fast ejendom, men herom senere.

Hvis således den internationale økonomi viser sig at være på vej mod en krise, er det vigtigt, at man internationalt er klar til finanspolitiske lempelser af et betragtelig omfang, og det kræver ikke mindst politiske forberedelse, idet såvel politikere, men også mange økonomer må opgive deres hidtidige bastioner, der er skabt på ryggen af en moderne makroøkonomisk teori à la Lucas, der ikke har noget som helst af sige om nogen eksisterende økonomi.

Men under alle omstændigheder kunne det være en overvejelse værd, at stramme pengepolitikken samtidig med, at man løsnede finanspolitikken, for et vedvarende renteniveau på nul er også problematisk.

4. Ejerboligbeskatning

Rapporten er en god gennemgang af denne form for beskatning, og samtidig er det en påmindelse til flere danske politikere, at de simpelthen er på afveje på dette område.

Der er vel næppe megen tvivl om, at den finansielle krise i 2008 blev skabt af en kombination af en finansiell sektor, hvis kreditskabelsesmuligheder er ubegrænset, og en ejendomssektor, der i høj grad er begrænset, og som samtidig i ly af politikernes manglende vilje og evne til at sætte de nødvendige grænser i form af regler og beskatning ikke har de nødvendige eksterne begrænsninger.

Samtidig er den fastfrosne beskatning, sammen med roderiet i ejendomsvurderingerne, en væsentlig årsag til den stigende ulighed, som vi også er vidne til i Danmark, hvilket også klart fremgår af rapporten. Der er husejere i visse områder af landet, som er blevet meget velhavende, mens man andre steder overhovedet ikke har fået del i denne samfundsskabte formueforøgelse. Og lige nu må en lang række unge dygtige og effektive landmænd gå fra gårdene med en meget stor gæld, mens dem, der solgte deres bedrifter for ti år siden, fik enorm fordel af et skattestop for grund- og ejendomskatter, og de kan nu som en anden Joakim von And sidde i store villaer og tælle deres anselige formue.

Man kan så håbe, at formandsskabet også vil være i stand til at løse den næste opgave, nemlig på en overbevisende og pædagogiske måde at få beskrevet en løsning på overgangsproblemerne, så man ikke sender nuværende boligejere ud i en situation, hvor de må forlade deres hjem. For det er netop den frygt, som kyniske politikere spiller på for at hale stemmer i land.

Særlig sagkyndig Mette Ejrnæs

Kapitel II: Offentlige finanser

En bemærkning vedr. fremskrivningen af antallet af flygtninge. I boks II.10 angives antagelserne om flygtninge og familiesammenførte til flygtninge. Disse antagelser bruges bl.a. til at fremskrive befolkningsvæksten, som følge af flygtninge. Fremskrivningen er lavet for de næste 80 år. Fremskrivningen viser to scenarier, og i begge er der en høj stigning i befolkningen. Den høje befolkningsvækst skyldes i høj grad antagelser om fertiliteten. I rapporten antages, at flygtninges fertilitetskvotient er 2,9 børn. Dette er en meget høj fertilitetskvotient. De nyeste data fra Dan-

marks Statistiks befolkningsanalyser (kilde: Danmarks Statistik, November 2015: "Befolkningsudvikling 2014", Tabel 2.9, side 29) viser, at fertiliteten for Afghanistan er 2,4, Irak 2,2 og Libanon 2,5 børn. Fertilitetskvotienten for Syrien er ikke opgivet.

Da flygtningen i stor udstrækning kommer fra disse lande (se figur II.6) virker det overraskende, at man vælger at sætte fertilitetskvotienten så højt. Ydermere har man i beregningerne fastholdt denne fertilitetskvotient de efterfølgende 80 år. Dette virker som en meget urealistisk antagelse. Det har vist sig, at fertilitetskvotienten falder meget hurtigt for de efterfølgende generationer. De seneste tal fra Danmarks Statistik (kilde: Danmarks Statistik, November 2015: "Befolkningsudvikling 2014", Tabel 2.9, side 29) viser, at efterkommere har en fertilitetskvotient på 1,8 barn og altså ikke meget højere end personer med dansk oprindelse. Denne høje fertilitetskvotient vil formodentlig betyde, at man overvurderer den langsigtede befolkningsvækst som følge af flygtninge betydeligt.

Kapitel IV: Ejerboligbeskatning: Principper og erfaringer

Kapitel IV omhandler boligbeskatningen og giver en fin beskrivelse af konsekvenserne af den nuværende ejendomsboligbeskatning specielt skattestoppet. Kapitlet viser meget tydeligt konsekvenserne af fastfrysningen af boligskatte. Figurer og analyser i kapitlet danner et godt udgangspunkt for en diskussion af, om det er hensigtsmæssigt at oprette skattestoppet på boligbeskatningen. Analyserne viser, at f.eks. gevinsterne ved stigningsbegrænsningen i de afgiftspligtige grundværdier er geografisk skævt fordelt. De største gevinster er opnået i København, kommunerne nord for København samt i kommunerne omkring Århus. Tilsvarende billede tegner sig, hvis man ser på gevinsterne ved fastfrysningen af ejendomsværdiskatten, hvor borgere i hovedstadsområdet og omkring Århus er dem, som har haft de største gevinster. Rapporten undersøger også, hvordan gevinsterne fra skattestoppet er fordelt for forskellige indkomstfraktiler, og her ser man, at det er personer med de højeste indkomster, som har haft de største gevinster. Det bliver således i denne rapport meget tydeligt vist, hvem som har haft størst fordele af skattestoppet på boliger.

I kapitlet laves også en analyse af overvæltningen af ændringer i grundskyld i ejendomspriser. Analysen er lavet ved at udnytte den variation i grundskylden, som blev introduceret som følge af strukturreformen. Da analysen udnytter eksogen variation i grundskylden, vil analysen give et retvisende billede af overvæltningen på ejendomspriserne. Figuren IV.9 viser meget klart, at prisen på enfamiliehuse stiger mest i de kommuner, som oplevede et fald i grundskylden. Af figuren ses, at den fulde effekt først ses omkring 2006, selvom der allerede blev indgået politisk aftale i juni 2004. I rapporten estimeres effekten af et fald i grundskylden. Modellen

er estimeret for perioden 2004-2012. Det kan tænkes, at effekten er numerisk større, idet effekten først slår fuldt igennem fra 2006 og frem.

Skatteministeriet (særligt indbudt)

De Økonomiske Råd (DØR) har udarbejdet en interessant analyse af det danske ejerboligbeskatningssystem, og Skatteministeriet deler DØR's vurdering af, at det danske system – med en løbende ejendomsværdiskat og en selvstændig grundskyld – udgør en hensigtsmæssig beskatningsstruktur.

Skatteministeriet er enig i DØR's vurdering af, at det er afgørende, at der er tillid til grundlaget for ejendomsbeskatningen, hvilket forudsætter mere retvisende ejendomsvurderinger. Derfor har Skatteministeriet igangsat et arbejde med at udvikle nye og mere retvisende vurderinger. Arbejdet er ikke tilendebragt, men det foreløbige arbejde viser, at det er muligt at forbedre træfsikkerheden af vurderingerne betydeligt.

Samtidig fastslår DØR, at selv det bedste vurderingssystem aldrig vil kunne forudsige handelspriserne fuldstændig, og at afvigelser mellem vurderinger og handelspriser er uundgåelige og naturlige. Skatteministeriet er enig i denne konklusion, idet vurderinger altid vil indeholde et element af skøn.

DØR finder, at ejendomsværdiskattestoppet er uhensigtsmæssigt og anbefaler, at det ophæves. Det skal blandt andet ses i lyset af, at skattestoppet udhuler ejendomsværdiskatten og reducerer de effektive skattesatser til et samfundsøkonomisk set for lavt niveau. Samtidig bidrager ejendomsværdiskattestoppet til at forstærke prisudsvingene på boligmarkedet.

Ud over ophævelse af ejendomsværdiskattestoppet finder DØR, at den lave ejendomsværdiskattesats bør sættes til 1,2 pct. (mod en officiel sats på 1,0 pct. i dag), mens den høje sats bør sættes til 1,8 pct. (mod 3,0 pct. i dag). Derved mener DØR, at ejendoms-værdibeskatningen er neutral i forhold til beskatningen af anden kapitalindkomst. DØR vurderer, at disse satser vil fordoble provenuet fra ejendomsværdiskatten. Anbefalingen om at ophæve ejendomsværdiskattestoppet har fremgået i flere af DØR's tidligere rapporter.

Regeringen noterer sig dette, men ønsker politisk at fastholde skattestoppet frem til 2020 og vil også efter 2020 sikre tryghed om ejendomsbeskatningen, så boligejerne kan planlægge deres økonomi i lang tid frem. En samlet løsning for ejendomsvurderinger og ejendomsskatter vil blive præsenteret i forbindelse med den kommende 2025-plan.

I forhold til grundskyld er Skatteministeriet skattefagligt enig i, at grundskyld samfundsøkonomisk set er en god skat, da den principielt ikke forvrider tilskyndelse til at arbejde og investere. Således ”kapitaliseres” grundskylden i grund- og dermed ejendomspriserne. Netop fordi grundskylden ”kapitaliseres” i grundpriserne, skal der udvises varsomhed, da uforudsete stigninger i grundskylden giver de nuværende jordejere et kapitaltab – og omvendt ved uforudsete fald i grundskylden.

DØR finder, at det bør overvejes at indføre en indefrysningsordning for boligejere, hvis løbende boligskatter (grundskyld og ejendomsværdiskat) stiger hurtigere end lønningerne. En sådan ordning vil sikre, at boligejernes likviditet ikke bliver påvirket af større, uforudsete stigninger i skattebetalingen fra år til år, men vil samtidig ikke medføre et provenutab for det offentlige i det lange løb. Skatteministeriet har noteret sig forslaget.

Endelig overvejer DØR mulighederne for at indføre beskatning af avancer på ejerboliger, herunder hvis ikke det er muligt at sætte ejendomsværdiskatten op til et ”neutralt niveau”. DØR foreslår således dette som et supplement til ejendomsværdibeskatning (og grundskyld).

Skatteministeriet finder ud fra en skattefaglig vurdering, at et avancebeskatningssystem vil være uhensigtsmæssigt. Hvis ejendomsavancebeskatning indføres i stedet for løbende ejendomsværdibeskatning, vil det svække de offentlige finanser i en længere årrække, skabe større usikkerhed om provenuet og medføre højere og mere ustabile boligpriser. Hvis grundbeskatningen også erstattes af ejendomsavancebeskatning, vil det desuden medføre et væsentligt samfundsøkonomisk velfærdstab og som udgangspunkt kræve en skattesats på ejendomsavancen, der er samfundsøkonomisk set for høj. Derudover vil systemet kræve udarbejdelse og kontrol af ”boligforbedringsregnskaber” med deraf følgende administrative byrder for boligejere, ejerforeninger og myndigheder, ligesom der skabes et incitament til penge under bordet i forbindelse med bolighandler.